

Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка

(повне найменування вищого навчального закладу)

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки,
управління та права

(повне найменування інституту, назва факультету (відділення))

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

(повна назва кафедри (предметної, циклової комісії))

Кваліфікаційна робота

бакалавр

(освітній ступінь)

на тему Прогнозування фінансово-економічних показників діяльності
сільськогосподарського підприємства(на прикладі ТОВ «Агрофірма «ім.
Довженка»»

Виконав: студент 4 курсу, групи 4дЕ
спеціальності

051 “Економіка ”

(шифр і назва напрямку підготовки, спеціальності)

Біленко О.В.

(прізвище та ініціали)

Керівник Кобець С.П.

(прізвище та ініціали)

Рецензент Биба В.В.

(прізвище та ініціали)

Полтава – 2024 р.

Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка»

Навчально-науковий інститут фінансів, економіки управління та права

Кафедра економіки, підприємництва та маркетингу

Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Спеціальність 051 «Економіка»

Освітня програма «Економічна кібернетика та аналітична економіка»

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри

к.е.н., доцент Чижевська М.Б.

«14» квітня 2024 року

ЗАВДАННЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ СТУДЕНТА

Біленко Олександр Володимирович

(прізвище, ім'я, по батькові)

1. Тема роботи Прогнозування фінансово-економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства (на прикладі ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»)

керівник роботи к.е.н., доцент Кобець С.П.

затверджена наказом по університету від « 08» грудня 2024 р. № 1481/1 ф, а

2. Строк подання студентом роботи 18. 06.2024 р.

3. Вихідні дані до роботи

4. Зміст розрахунково-пояснювальної записки (перелік питань, які потрібно розробити)

Розділ 1. Теоретичні основи прогнозування фінансово-економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства

Розділ 2 Організаційно-економічний аналіз діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Розділ 3 Прогнозування фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

6. Консультанти розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		Завдання видав	Завдання прийняв
I	Кобець С.П. к.е.н., доцент		
II	Кобець С.П.к.е.н., доцент		
III	Кобець С.П.,к.е.н., доцент		

7. Дата видачі завдання 15.04.2024р.

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

Пор. №	Назва етапів кваліфікаційної роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збирання даних про базове підприємство, пошук літературних джерел	15.04.24 – 20.04.24	
2.	Розроблення і затвердження керівником плану роботи	20.04.24 – 30.04.24	
3.	Оброблення літератури і розроблення теоретичного розділу	30.04.24 – 05.05.24	
4.	Розроблення аналітичного розділу кваліфікаційної роботи	05.05.24 – 10.06.24	
5.	Розроблення спеціального розділу кваліфікаційної роботи	10.06.24 – 07.06.24	
6.	Оформлення кваліфікаційної роботи та перевірка роботи на плагіат	07.06.24 – 14.06.24	
7.	Захист кваліфікаційної роботи	27.06.24	

Здобувач _____ Біленко О.В.
(підпис)Керівник роботи _____ Кобець С.П.
(підпис)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА.....	6
1.1 Сутність, цілі, принципи та методи прогнозування на підприємстві....	6
1.2 Основні фінансово-економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств та їх сутність.....	11
1.3 Особливості прогнозування основних фінансово-економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства.....	21
Висновки за розділом 1.....	26
РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГРОФІРМА «ІМ. ДОВЖЕНКА»	28
2.1 Організаційно-правові основи функціонування ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».....	28
2.2 Аналіз фінансового стану ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».....	32
2.3 Аналіз показників ефективності діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».....	41
Висновки за розділом 2.....	46
РОЗДІЛ 3 ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГРОФІРМА «ІМ. ДОВЖЕНКА»	49
3.1 Застосування багатофакторної регресійної моделі для прогнозування чистого фінансового результату ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».....	49
3.2 Прогнозування фінансово-економічних показників ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» з використанням адаптивних моделей.....	53
3.3 Прогнозування ймовірності банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».....	62
Висновки за розділом 3.....	69
ВИСНОВКИ.....	73
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79
ДОДАТКИ.....	84

ВСТУП

Прогнозування фінансово-економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства є критично важливим через високу нестабільність аграрного ринку, залежність від природних умов та необхідність ефективного управління ресурсами. Це дозволяє оптимізувати витрати, забезпечувати фінансову стабільність, підвищувати конкурентоспроможність, залучати інвестиції та брати участь у державних програмах підтримки. Умовах глобальних змін, точні прогнози сприяють адаптації до нових викликів і можливостей, забезпечуючи довгострокову стійкість та розвиток сільськогосподарського підприємства.

Серед праць економістів, присвячених прогнозуванню діяльності підприємств, найбільший інтерес представляють роботи В.М. Геєця, С.В. Глівенка, Т.С. Клебанової, С.П. Кобця, В.О. Кулявця, Ю.П. Лукашина, І.І. Скрильник, М.О. Соколова, О.М. Теліженка та ін.

Проте слід визнати, що, незважаючи на певний заділ, накопичений до теперішнього часу в цій області, процес прогнозування залишається досить новим явищем в управлінні АПК.

Недостатнє вивчення та актуальність вищеперелічених проблем зумовили вибір теми роботи і постановку цілей дослідження.

Метою кваліфікаційної роботи є прогнозування фінансово-економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства.

Відповідно до поставленої мети були визначені наступні **завдання**:

розкрити сутність прогнозування на підприємстві;

розкрити основні фінансово-економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств та їх сутність;

розкрити особливості прогнозування основних фінансово-економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства;

розкрити організаційно-правові основи функціонування підприємства;

проаналізувати фінансові показники діяльності підприємства;
проаналізувати економічні показники діяльності підприємства;
здійснити прогнозування чистого фінансового результату підприємства за допомогою багатфакторної регресійної моделі;
здійснити прогнозування фінансово-економічних показників підприємства;
здійснити прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

Об'єктом кваліфікаційної роботи є процес прогнозування фінансово-економічних показників діяльності товариства з обмеженою відповідальністю «Агрофірма «ім. Довженка».

Предметом кваліфікаційної роботи є сукупність теоретичних, методичних та практичних аспектів, пов'язаних з прогнозуванням фінансово-економічних показників діяльності сільськогосподарських підприємств.

Теоретичною та методологічною основою кваліфікаційної роботи стали загальнотеоретичні методи наукового пізнання економічних процесів, зокрема діалектичний метод, системний аналіз, фундаментальні положення економічної теорії, економіки сільського господарства та АПК, праці зарубіжних та вітчизняних науковців з проблем теорії та практики економіко-математичного моделювання та прогнозування в процесі функціонування економічних систем, в т.ч. сільськогосподарських підприємств.

У процесі дослідження використано такі **методи проведення економічних досліджень**: абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення і формулювання висновків), статистико-економічний (аналіз показників діяльності підприємства), монографічний (поглиблене вивчення особливостей прогнозування діяльності сільськогосподарських підприємств), графічний (для наочного відображення динаміки показників та побудови схем) та ін.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Основні теоретичні положення та практичні результати кваліфікаційної роботи були заслухані на 76-ї науковій конференції професорів, викладачів, наукових працівників, аспірантів та студентів Національного університету «Полтавська політехніка ім. Юрія Кондратюка» (м. Полтава, 14 травня – 23 травня 2024 року).

РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА

1.1 Сутність, цілі, принципи та методи прогнозування на підприємстві

Прогнозування на підприємстві – це процес науково обґрунтованого передбачення майбутнього стану об'єкта, явища чи процесу, що відбуваються в межах підприємства або впливають на його діяльність. Воно базується на аналізі минулих та поточних даних, виявленні тенденцій та закономірностей, а також врахуванні можливих змін у внутрішньому та зовнішньому середовищі [46].

Сутність прогнозування полягає в наступному: прогнозування спирається на збір, обробку та аналіз різноманітної інформації, що стосується діяльності підприємства, ринкових умов, конкурентного середовища, макроекономічних показників. Прогнозування має мати наукову обґрунтованість, тобто прогнозування має використовувати наукові методи та моделі, що дозволяють виявляти причинно-наслідкові зв'язки між різними факторами та прогнозувати їх вплив на майбутній стан підприємства. Прогнозування передбачає розробку декількох варіантів розвитку подій, що дозволяє оцінити ризики та можливості, пов'язані з кожним варіантом, та обрати оптимальний сценарій дій. Прогнозування не дає абсолютно точних результатів, оскільки майбутнє завжди містить елемент невизначеності. Тому прогнози мають ймовірнісний характер та виражаються у вигляді діапазонів значень або ймовірностей настання певних подій. Прогнозування є важливим інструментом управління, оскільки дозволяє підприємству планувати свою діяльність, враховувати можливі ризики та зміни умов, приймати обґрунтовані рішення та підвищувати свою ефективність.

Основними цілями прогнозування на підприємстві є:

передбачення майбутніх тенденцій та змін (прогнозування допомагає підприємству підготуватися до можливих змін у ринкових умовах, конкурентному середовищі, технологіях, законодавстві);

оцінка ризиків та можливостей (прогнозування дозволяє виявити потенційні загрози та можливості для розвитку бізнесу, що допомагає підприємству приймати обґрунтовані рішення щодо інвестицій, розширення діяльності, виходу на нові ринки);

планування та прийняття рішень (прогнозування є основою для розробки стратегічних та оперативних планів підприємства, а також для прийняття тактичних рішень у поточній діяльності);

підвищення ефективності управління (прогнозування дозволяє керівництву підприємства краще розуміти взаємозв'язки між різними факторами, що впливають на його діяльність, та приймати більш ефективні управлінські рішення) [24].

Прогнозування є невід'ємною частиною процесу управління підприємством. Воно дозволяє керівництву бачити "за горизонт", передбачати майбутні події та приймати рішення, що забезпечують стабільний розвиток та успіх бізнесу. Процес прогнозування завжди базується на певних принципах (рис.1.1) [44].

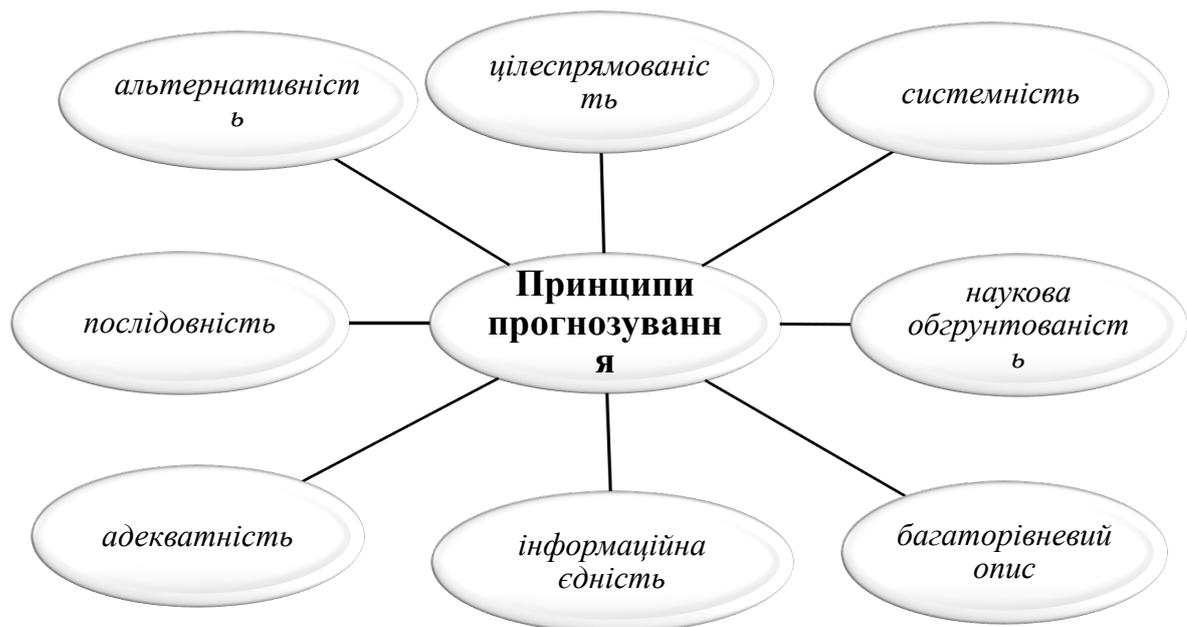

Рисунок 1.1 – Принципи прогнозування

Головними з них є такі:

цілеспрямованість – змістовий опис поставлених дослідницьких завдань;

системність – побудова прогнозу на підставі системи методів і моделей, що характеризуються певною ієрархією та послідовністю;

наукова обґрунтованість – усебічне врахування вимог об'єктивних законів розвитку суспільства, використання світового досвіду;

багаторівневий опис – опис об'єкта як цілісного явища і водночас як елемента складнішої системи;

інформаційна єдність – використання інформації на однаковому рівні узагальнення й цілісності ознак;

адекватність об'єктивним закономірностям розвитку – виявлення та оцінка стійких взаємозв'язків і тенденцій розвитку об'єкта;

послідовне вирішення невизначеності – ітеративна процедура просування від виявлення цілей та умов, що склалися, до визначення можливих напрямків розвитку;

альтернативність – виявлення можливості розвитку об'єкта за умови різних траєкторій, різноманітних взаємозв'язків і структурних співвідношень [44].

Головна мета прогнозів – виявити процеси розвитку явищ та передбачити розвиток подій у майбутньому, а також побудова моделі найбільш ймовірного майбутнього стану середовища (як зовнішнього так і внутрішнього).

У моделі відбивається складний комплекс соціальних, економічних, науково-технічних, політико-правових факторів зовнішнього середовища та характеристики об'єкта прогнозування.

Система методів прогнозування формується через фіксацію можливих і структурованих за певними ознаками методів розробки прогнозів майбутнього стану того чи іншого суб'єкта господарювання (рис. 1.2). Залежно від джерел інформації, технології її обробки та одержаних результатів, економічні методи прогнозування поділяються на дві порівняно великі групи:

фактографічні;

експертні [23].

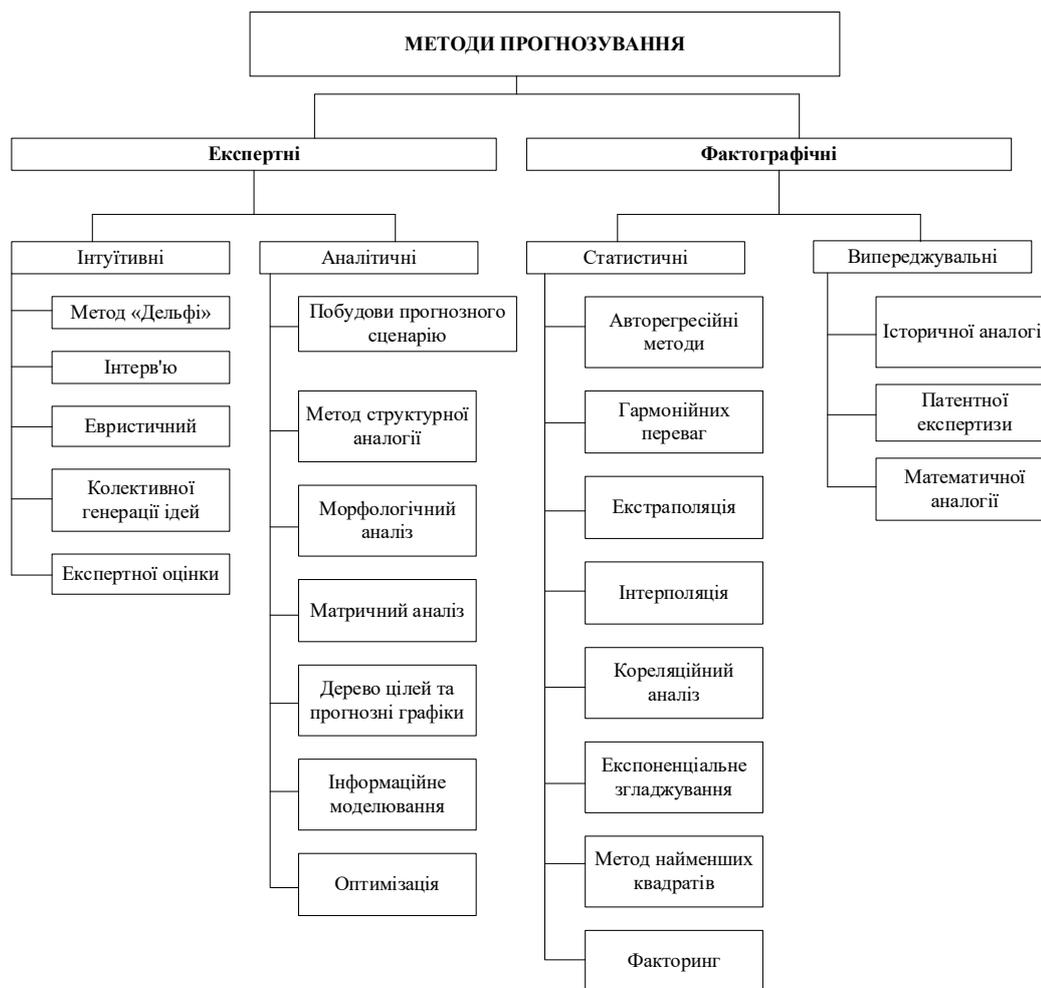

Рисунок 1.2 – Класифікація методів прогнозування

Фактографічні методи прогнозування базуються на використанні фактичних матеріалів, що детально характеризують зміни в часі всієї сукупності чи окремих ознак (показників) об'єкта прогнозування. Основними в цій групі є методи: екстраполяції, функцій, кореляційно-регресійних моделей.

Метод екстраполяції є одним з основних для прогнозування розвитку складних виробничих систем; у його основу покладається припущення про незмінність чинників, що визначають розвиток об'єкта дослідження. Відтак сутність методу екстраполяції полягає в поширенні закономірностей розвитку об'єкта в минулому на його майбутнє.

Метод функцій належить до математико-статистичних методів прогнозування, що базуються на використанні так званих авто-кореляційних функцій (автокореляція – вираження взаємного зв'язку між сусідніми членами

часового ряду). Процес прогнозування з використанням авто-кореляційних функцій полягає у виконанні двох послідовних дій. Спочатку формулюють завдання прогнозування й визначають критерій його вирішення, а потім, використовуючи часовий ряд, який відображає процес розвитку параметрів виробничої системи в часі, визначають прогнозовану величину на перспективний період за умови мінімізації середньоквадратичних похибок передбачення.

Методи кореляційних і регресійних моделей також порівняно широко застосовуються в економічному прогнозуванні. Прогнозування з використанням кореляційних моделей (методів) полягає в пошуку математичних формул, що характеризують статистичний зв'язок одного показника з іншим (парна кореляція) або з групою інших (множинна кореляція).

Обов'язковою умовою можливості та доцільності застосування таких методів є встановлення ступеня надійності кореляційних формул на підставі логічного аналізу достатності статистичної вибірки (масиву даних). Сутність цього способу полягає в тім, щоб мінімізувати суми квадратичних відхилень між величинами, що спостерігаються, та відповідними величинами, розрахованими за підібраними рівняннями зв'язку.

Евристичні передбачають здійснення прогнозних розробок за допомогою логічних прийомів і методичних правил теоретичних досліджень. Конкретні методи прогнозування цієї групи охоплюють дві підгрупи – інтуїтивні та аналітичні. З-поміж основних методів першої підгрупи виокремлюють методи експертної оцінки й «мозкової атаки», а другої – методи морфологічного аналізу, побудови «дерева цілей», інформаційного моделювання, оптимізації.

За браком достатньої статистичної інформації або за її непридатності для прогнозування певних явищ доводиться користуватися методом експертних оцінок. В його основу покладено спосіб збирання необхідної інформації переважно шляхом анкетування. При цьому експертну анкету треба скласти в такий спосіб, щоб можна було одержати: кількісно однозначні відповіді на запитання, що пропонуються експерту; формалізовані відомості щодо характеру джерел аргументації, ступеня впливу кожного із джерел на відповідь експерта; кількісно

визначену експертом оцінку рівня його знання предмета, що пропонується для аналізу та висновків.

Метод морфологічного аналізу ґрунтується на використанні комбінаторики, тобто дослідженні всіх можливих варіантів, виходячи із закономірностей побудови (морфології) об'єкта прогнозування, що вивчається та аналізується. Прогнозна оцінка розвитку підприємства (організації) здійснюється комбінуванням можливих варіантів розвитку об'єкта.

Метод побудови «дерева цілей» застосовується в прогнозуванні з метою поділу основних завдань на підзавдання і створення системи «виважених» за експертними оцінками зв'язків. Для відбору чинників до прогностичної моделі та побудови системи зв'язків широко використовуються матриці взаємовпливу і теорія графів.

Специфічним методом прогнозування є метод інформаційного моделювання. Він базується на тім, що характерні особливості масових потоків інформації створюють умови для прогнозування розвитку конкретних об'єктів на підставі таких джерел інформації, які містять необхідні, логічно впорядковані документи в певній послідовності [23].

Прогнозування дозволяє керівникам підприємств передбачати далеку та близьку перспективи розвитку свого підприємства та запропонувати систему заходів, які спрямовані на досягнення успіху підприємства.

Основне завдання прогнозів – розкрити менеджерам підприємства ряд можливостей, які могли б допомогти йому зрозуміти значення та наслідки рішень, які приймаються керівництвом, прослідкувати за розвитком економічних, політичних і соціальних умов.

1.2 Основні фінансово-економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств та їх сутність

Основні фінансово-економічні показники діяльності сільськогосподарських

підприємств представлені на рисунку 1.3.

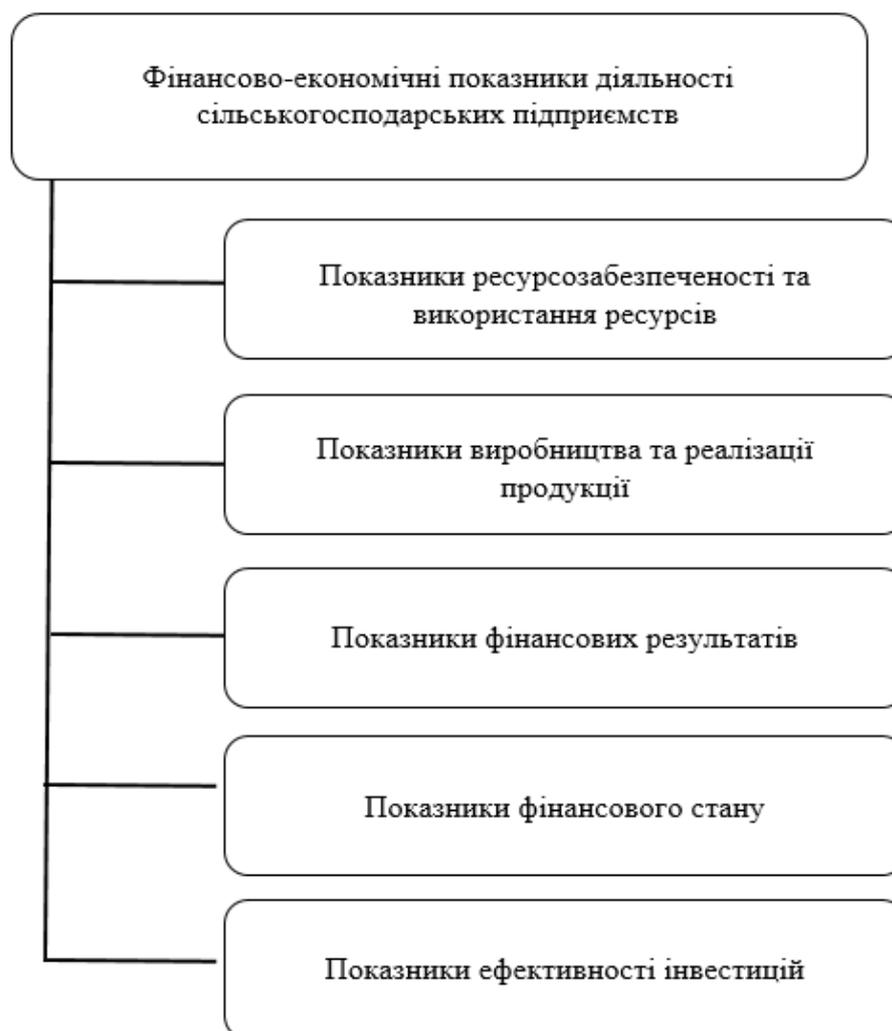

Рисунок 1.3 – Фінансово-економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств

Надамо коротку характеристика основних груп фінансово-економічні показників діяльності сільськогосподарських підприємств [2,18,29,42]:

1. Показники ресурсозабезпеченості та використання ресурсів:

земельні ресурси. Площа сільськогосподарських угідь: загальна площа земель, що використовуються підприємством для сільськогосподарського виробництва;

структура земельних угідь: розподіл земель за видами використання (рілля,

пасовища, сіножаті тощо);

коефіцієнт використання земельних угідь: показує, яка частина земель використовується ефективно;

врожайність культур: середня кількість продукції, отримана з одиниці площі.

Трудові ресурси:

чисельність працівників: кількість постійних та сезонних працівників;

продуктивність праці: обсяг виробленої продукції на одного працівника;

фонд оплати праці: загальна сума коштів, витрачених на оплату праці працівників.

Матеріально-технічні ресурси:

основні засоби: вартість будівель, споруд, машин, обладнання тощо;

оборотні кошти: вартість сировини, матеріалів, палива, готової продукції на складах;

матеріальні витрати: витрати на придбання сировини, матеріалів, палива тощо;

фондовіддача: обсяг виробленої продукції на одиницю вартості основних засобів;

матеріаловіддача: обсяг виробленої продукції на одиницю вартості матеріальних витрат.

2. Показники виробництва та реалізації продукції:

обсяг валової продукції: загальна вартість всієї продукції, виробленої підприємством за певний період;

обсяг товарної продукції: вартість продукції, призначеної для продажу.

обсяг реалізованої продукції: вартість продукції, фактично проданої за певний період;

структура продукції: розподіл обсягу виробництва за видами продукції;

собівартість продукції: витрати на виробництво одиниці продукції.

3. Показники фінансових результатів:

Дохід від реалізації продукції від реалізації: сума коштів, отримана від продажу продукції;

валовий прибуток: різниця між виручкою та собівартістю реалізованої продукції;

чистий прибуток: прибуток, що залишається у підприємства після сплати податків та інших обов'язкових платежів;

рентабельність: відношення прибутку до витрат, виручки, активів або власного капіталу;

рівень рентабельності: показує, скільки прибутку отримує підприємство з кожної гривні вкладеного капіталу або витрачених коштів.

4. Показники фінансового стану:

ліквідність: здатність підприємства своєчасно погашати свої короткострокові зобов'язання;

платоспроможність: здатність підприємства погашати всі свої зобов'язання;

фінансова стійкість: здатність підприємства зберігати свою платоспроможність у довгостроковій перспективі;

структура капіталу: співвідношення власного та позикового капіталу.

5. Показники ефективності інвестицій:

термін окупності інвестицій: період часу, за який інвестиції окупляться за рахунок отриманого прибутку;

чиста приведена вартість (NPV): різниця між приведеними доходами та витратами від інвестиційного проекту;

внутрішня норма рентабельності (IRR): ставка дисконтування, при якій NPV проекту дорівнює нулю.

Комплексний аналіз фінансово-економічних показників дозволяє всебічно оцінити ефективність роботи сільськогосподарського підприємства, виявити його сильні та слабкі сторони, знайти потенціал для покращення та прийняти обґрунтовані управлінські рішення [2,18,29,42].

Оцінка виробничо-комерційної діяльності не може обмежуватися одним показником. Різноманітність видів діяльності та специфіка кожного підприємства вимагають використання системи взаємопов'язаних показників.

Жоден показник не є універсальним індикатором успіху чи невдач. Тому на

практиці використовується комплексний підхід, що включає економічні, фінансові та статистичні показники, які розкривають різні аспекти діяльності підприємства.

У сучасних умовах особливо важливі показники ефективності, такі як обсяг продажу, прибуток та рентабельність, які відображають результативність роботи підприємства та його фінансову стійкість. У економічній літературі висловлюються різні точки зору з приводу існування одного або декількох критеріїв економічної ефективності [18,29]. Прибічники єдиного критерію вважають, що ця вимога повинна поширюватися на усі рівні господарювання. Інші економісти говорять про необхідність використання різних критеріїв залежно від рівня господарського управління. Існує також загальне визначення критерію ефективності використання окремих виробничих ресурсів - максимізація виробничого результату при мінімумі витрат ресурсів. Існування єдиного критерію, що виражає повноцінну, комплексну оцінку явищ, не виключає, а припускає існування інших показників, покликаних кількісно відбивати різні сторони економічних процесів.

Успішний розвиток сільського господарства неможливий без підвищення ефективності використання всіх наявних ресурсів: землі, праці, енергії, матеріалів, фінансів та біокліматичних умов.

Для оцінки ефективності сільськогосподарського виробництва важливо розглядати кожен вид ресурсів окремо.

Отже, земельні ресурси оцінюються за площею сільськогосподарських угідь, їх якістю та структурою використання. Трудові ресурси оцінюються за середньорічною кількістю працівників, відпрацьованим часом та фондом оплати праці. Важливими є також кваліфікація персоналу та рівень його мотивації. Основні виробничі фонди оцінюються за середньорічною вартістю та амортизаційними відрахуваннями. Важливими є також вік та технічний стан основних засобів, рівень їх використання. Матеріальні ресурси оцінюються за середньорічною вартістю оборотних коштів, запасами обігових коштів та матеріальними витратами на виробництво. Доцільно аналізувати структуру матеріальних витрат та ефективність використання окремих видів ресурсів.

Фінансові ресурси, хоча вони не є самостійним виробничим ресурсом, а лише інструментом забезпечення виробничого процесу, їх ефективне використання має важливе значення. Використання власних та позикових коштів вимагає ретельного аналізу та вибору найбільш ефективних напрямів інвестування: придбання якісного насіння, добрив, сучасної техніки та обладнання, що сприятиме підвищенню ефективності виробництва та окупності вкладень.

Виходячи з принципів системного підходу, показники економічної ефективності можуть бути представлені у вигляді взаємозв'язаних частин: часткових показників ефективності, які характеризують певні сторони процесу виробництва, використання окремих видів ресурсів (врожайність, трудомісткість, вартість основних фондів на 1 га ріллі) і узагальненого показника економічної ефективності виробництва, на формування якого роблять вплив приватні показники системи (вартість валової продукції на 1 га сільськогосподарських угідь, на середньорічного працівника, середньорічну вартість основних фондів тощо) [18].

Ґрунтуючись на вищеперелічених принципах, нами розроблена система показників, яка якнайповніше, на наш погляд, характеризують економічну ефективність сільськогосподарського виробництва і дозволяють проводити детальний аналіз участі кожного з основних виробничих ресурсів в процесі відтворення і в підвищенні ефективності виробництва (табл. 1.1).

Таблиця 1.1 Система показників ефективності сільськогосподарського виробництва

Показники	Земельні ресурси	Трудові ресурси	Матеріальні ресурси	Основні виробничі фонди
1	2	3	4	5
Наявність ресурсу	Структура земельних ресурсів Динаміка	Структура штату співробітників Динаміка штату	Структура Динаміка	Структура Динаміка

Продовження табл.1.1

1	2	3	4	5
Використання у виробничому процесі	1. Врожайність 2. Продуктивність з розрахунку на одиницю земельної площі	Рівень зайнятості Навантаження земельної площі (поголів'я тварин) на 1 працівника Витрати праці на 1 т основних видів продукції	1. Забезпеченість ресурсами (по видах ресурсів)	1. Забезпеченість фондами (технікою, засобами праці - по видах виробничих фондів)
Відношення до зробленої продукції	Виробництво валової продукції (основних видів продукції) в поточних цінах на одиницю земельної площі	Виробництво валової продукції в середньорічного працівника	Виробництво валової продукції (основних видів продукції) в поточних цінах на 100 грн. обігових коштів	Виробництво валової продукції (основних видів продукції) в поточних цінах на 100 грн. основних фондів
Відношення до отриманого прибутку від реалізації	Об'єм отриманого прибутку від реалізації на одиницю земельної площі	Об'єм отриманого прибутку від реалізації на середньорічного працівника	Об'єм отриманого прибутку від реалізації на 1 грн. обігових коштів	Об'єм отриманого прибутку від реалізації на 1 грн. основних фондів
Основний критерій	Зростання виробництва валової продукції	Зростання продуктивності праці	Зростання матеріаловіддачі (зниження матеріаломісткості)	Зростання фондівіддачі (зниження фондомісткості)

Така класифікація дозволяє систематизувати показники ефективності, що полегшує їх використання для комплексної оцінки діяльності підприємства, включаючи аналіз ефективності використання ресурсів та виробництва продукції.

Ефективність використання земельних ресурсів у сільському господарстві визначається, перш за все, зростанням обсягів валової продукції. Для оцінки цього процесу використовуються такі ключові показники:

виробництво валової та основної продукції на одиницю площі: це дозволяє визначити, наскільки ефективно використовуються сільськогосподарські угіддя для виробництва молока, м'яса, зерна та інших культур;

врожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тварин: ці показники є важливими індикаторами ефективності використання землі та тваринницьких ресурсів, оскільки відображають кількість продукції, отриманої з одиниці площі або від однієї тварини.

Врожайність є особливо важливим економічним показником, оскільки вона безпосередньо впливає на інші показники ефективності, такі як обсяг виробництва, прибуток та рентабельність. Висока врожайність свідчить про раціональне використання земельних ресурсів та застосування ефективних технологій вирощування [2].

При оцінці використання трудових ресурсів основним критерієм є зростання продуктивності праці. При цьому використовуються наступні показники: виробництво валової продукції в натуральному і вартісному вираженні на 1 середньорічного працівника або витрати праці на виробництво продукції (трудомісткість).

Додаткові показниками є рівень зайнятості трудових ресурсів (відпрацьовано на 1 середньорічного працівника, люд.-днів за рік) і навантаження земельної площі на 1 середньорічного працівника (га сільськогосподарських угідь).

При визначенні окупності матеріальних ресурсів в сукупності найбільш важливими показниками виступають: виробництво валової продукції (у порівнянних цінах) на 100 грн. матеріальних витрат (матеріаловіддача) і матеріальні витрати на 100 грн. валової продукції (матеріаломісткість). Ці два рівноцінні показники можна вважати критеріями оцінки ефективності матеріальних ресурсів [2].

При оцінці використання основних фондів критерієм ефективності є зростання фондівіддачі або зниження фондомісткості. Основні показники оцінки ефективності основних фондів наступні: валова продукція, валовий і чистий дохід, прибуток від реалізації продукції на 100 грн. основних фондів.

Важливу роль у відтворювальному процесі сільського господарства грають матеріальні ресурси (насіння, корма, добрива, паливно-мастильні матеріали, паливо, електроенергія, запчастини, будівельні матеріали та ін.), питома вага яких у витратах виробництва складає 66-68%, причому в останні роки їх доля має тенденцію до росту у зв'язку з підвищенням цін придбання. Цей чинник, головним чином, визначає динамічне підвищення собівартості продукції і зміни ефективності сільськогосподарського виробництва. При цьому вирішальний вплив на зростання витрат виробництва роблять матеріальні ресурси промислового виробництва із-за більш високих темпів росту їх собівартості в порівнянні з собівартістю матеріальних ресурсів власного виробництва. В результаті недостатнього застосування окремих видів ресурсів (мінеральних добрив, засобів захисту рослин і тварин від шкідників і хвороб, електроенергії, запасних частин для техніки і устаткування і так далі) в порівнянні з нормативними потребами окупність витрат знижується [2].

Аналіз спеціальної літератури [2,18,29,42] показав, що диспропорції в забезпеченості основними виробничими фондами і матеріальними ресурсами знижують показники ефективності використання перших. Усі групи різних ресурсів формують витрати виробництва в сільському господарстві і безпосередньо впливають на показники ефективності сільськогосподарського виробництва.

Рентабельність безпосередньо пов'язана з величиною прибутку. Проте її не можна ототожнювати з абсолютною сумою одержаного прибутку. Рентабельність вимірюється за допомогою цілої системи відносних показників, що характеризують ефективність роботи підприємства в цілому, прибутковість різних напрямів діяльності (виробничою, комерційною, інвестиційною і т. д.), вигідність виробництва окремих видів продукції (робіт, послуг). Показники рентабельності досить повно характеризують остаточні результати господарювання, адже їхня величина відображає співвідношення ефекту з вкладеним капіталом чи спожитими ресурсами [18].

Існує значна кількість показників, що характеризують рентабельності, тому

після аналізу низки джерел літератури [2,18,29,42], основні показники рентабельності ми об'єднали в наступні групи:

1) показники рентабельності капіталу (активів) – формуються на підставі розрахунків рівнів рентабельності (дохідності) по показникам прибутку (доходу), відбиваються в звітності підприємства;

2) показники рентабельності продукції – формуються на підставі розрахунків рівнів рентабельності в залежності від зміни розміру та характеру авансованих коштів: всі активи підприємства; інвестиційний капітал (власні кошти + довгострокові зобов'язання); акціонерний (власний) капітал;

3) показники, розраховані на основі потоків наявних грошових коштів – формуються на базі розрахунку рівня рентабельності аналогічно показникам першої та другої груп, однак замість прибутку в розрахунку приймається прибуток грошових коштів.

Різноманітність показників рентабельності визначає альтернативність пошуку шляхів її підвищення. При аналізі шляхів підвищення рентабельності важливо розрізняти вплив зовнішніх та внутрішніх факторів [18].

В першу чергу, розглянемо внутрішні фактори, які безпосередньо залежать від діяльності підприємства та можуть бути змінені та контрольовані ним відповідно до поставлених цілей і завдань. Ці фактори можна поділити на дві категорії: виробничі фактори, ті, що безпосередньо впливають на основну діяльність підприємства, тобто на процес створення продукції чи надання послуг та позавиробничі фактори, ті, що не пов'язані з безпосереднім виробництвом, але все одно впливають на діяльність підприємства.

Позавиробничі фактори включають в себе постачальницько-збутову діяльність, тобто своєчасність і повноту виконання постачальниками й покупцями зобов'язань перед підприємством, їх віддаленість від підприємства, вартість транспортування до місця призначення тощо.

Виробничі фактори, як відомо з економічної теорії, складаються з трьох основних елементів: засобів праці (обладнання, інструменти), предметів праці (сировина, матеріали) та трудових ресурсів (працівники). Відповідно, до

виробничих факторів належать наявність та ефективність використання цих трьох елементів. Ці фактори відіграють ключову роль у збільшенні прибутку та рентабельності підприємства. Підвищення ефективності їх використання є основою для інтенсифікації виробництва, тобто збільшення обсягів випуску продукції без пропорційного збільшення витрат [18].

Окрім внутрішніх факторів, на рентабельність підприємства суттєво впливають і зовнішні чинники, які знаходяться поза його контролем, але часто мають значний вплив на результати його діяльності. До таких факторів належать: географічне положення, тобто розташування підприємства, яке може впливати на доступ до ринків збуту, транспортні витрати, кліматичні умови та інші аспекти, що впливають на його діяльність; віддаленість від сировинних джерел та центрів, тобто відстань до постачальників сировини та матеріалів, а також до адміністративних центрів, які можуть впливати на логістичні витрати та доступ до необхідних ресурсів; природні умови, такі як клімат, рельєф місцевості, наявність водних ресурсів та інші природні фактори, які можуть суттєво впливати на сільськогосподарське виробництво та інші види діяльності. Ці зовнішні чинники необхідно враховувати при аналізі рентабельності підприємства та розробці стратегій його розвитку [18].

Таким чином, рентабельність є ключовим показником, що відображає частку прибутку від реалізації продукції (робіт, послуг) у загальній виручці підприємства. Вона демонструє ефективність цінової політики та здатність підприємства контролювати собівартість продукції, тобто витрати на виробництво, реалізацію та податки.

1.3 Особливості прогнозування основних фінансово-економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства

Сільське господарство є унікальною галуззю економіки, яка має свої особливості, що впливають на її управління, прогнозування та планування і розвиток (рис.1.4).

Рисунок 1.4 – Особливості сільськогосподарського виробництва

Основні особливості сільського господарства включають [15]:

1. Сезонність виробництва. Більшість сільськогосподарських робіт передбачають як сезонність робіт (посів, догляд за рослинами, збирання врожаю), так і сезонність продукції (врожайність рослин і виробництво тваринної продукції можуть значно варіювати в залежності від пори року).

2. Залежність від природно-кліматичних умов. Вплив погоди: погодні умови (температура, опади, сонячне випромінювання) безпосередньо впливають на врожайність і продуктивність. Також є ймовірність несприятливих природних явищ (посуха, заморозки, паводки), які можуть знищити врожай або знизити його якість.

3. Біологічні особливості. Виробничий процес включає вирощування рослин і утримання тварин, що потребує знань біології, агрономії, ветеринарії. також наявна циклічність (посів – зростання – дозрівання – збирання).

4. Тривалий виробничий цикл. Виробничий цикл у сільському господарстві може тривати від кількох місяців до кількох років, наприклад, вирощування деяких багаторічних культур або тваринництво.

5. Високий рівень ризиків. Існують природні ризики: природні катастрофи, шкідники, хвороби рослин і тварин, економічні ризики: коливання цін на продукцію, зміни у попиті і пропозиції, вплив державної політики та технологічні ризики: впровадження нових технологій, зміна агротехнічних норм.

6. Низька еластичність пропозиції. Обмеження масштабів виробництва, неможливість швидкого збільшення обсягів виробництва у відповідь на ринковий попит через біологічні та технологічні обмеження, висока капіталомісткість (значні інвестиції в землю, техніку, обладнання, що ускладнює швидку адаптацію до змін на ринку).

7. Значна залежність від державної підтримки. Багато сільськогосподарських підприємств отримують державну підтримку у вигляді субсидій, дотацій, пільгових кредитів. Також держава здійснює регулювання ринку, тобто державна політика може включати регулювання цін, квотування, підтримку експорту.

8. Соціально-економічне значення. Сільське господарство є основним джерелом продовольства для населення. Також важливе значення має забезпечення робочих місць в сільській місцевості. А також сприяння розвитку інфраструктури, соціальної сфери, підтримці культурних традицій.

9. Велика кількість малих і середніх підприємств. Значна частка виробництва здійснюється на малих і середніх фермах, часто сімейних. Важливе місце має також розосередженість виробництва по різних регіонах, різні умови господарювання.

10. Збереження навколишнього середовища. Необхідність застосування екологічно безпечних методів ведення господарства, збереження біорізноманіття, запобігання деградації ґрунтів, використання природних ресурсів, які можуть відновлюватися (ґрунт, вода), але потребують дбайливого відношення.

11. Інновації та технології. Впровадження новітніх технологій для підвищення ефективності виробництва, таких як точне землеробство, генетичні модифікації, біотехнології; використання сучасної техніки і автоматизованих систем управління [15].

Ці особливості формують специфічний контекст для управління сільськогосподарським підприємством і впливають на всі аспекти його діяльності, від прогнозування та планування до маркетингу і продажів.

Прогнозування основних економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства є важливим елементом стратегічного планування і прийняття управлінських рішень. Цей процес дозволяє підприємству

оцінити свої майбутні результати, виявити можливі ризики і розробити заходи для їх мінімізації. Основні особливості прогнозування включають наступні аспекти [23]:

1. Вибір економічних показників для прогнозування в сільському господарстві. До основних економічних показників, які часто прогножуються у сільському господарстві, належать: обсяги продукції, доходи і витрати, прибуток, рентабельність, валовий прибуток і чистий дохід, капіталовкладення;

2. Методи прогнозування. Існує декілька методів прогнозування, які можуть бути використані в сільськогосподарському підприємстві: експертні оцінки, статистичні методи, економіко-математичні моделі, факторний аналіз;

3. Фактори, що впливають на точність прогнозів. Прогнозування в сільському господарстві залежить від ряду факторів, таких як: погодні умови, ринкова кон'юнктура, політична і економічна ситуація, технологічні інновації, ціни на ресурси;

4. Процес прогнозування. Процес прогнозування включає кілька основних етапів: збір і аналіз даних: збір ретроспективних даних про діяльність підприємства, ринкові умови, погодні умови тощо, вибір методів прогнозування, розробка моделей прогнозування, оцінка точності прогнозів, корекція моделей, формування прогнозу;

5. Використання прогнозів. Прогнози використовуються для: планування виробництва, фінансового планування, стратегічного планування, управління ризиками: виявлення потенційних ризиків і розробка заходів для їх мінімізації [23].

Також доцільно виділити наступну низку особливостей, які відрізняють прогнозування в сільському господарстві від прогнозування в інших галузях [6]:

1. Висока мінливість. Сільськогосподарське виробництво значною мірою залежить від факторів, які складно передбачити, таких як погода, шкідники, хвороби та ринкові умови. Це робить прогнозування більш складним та невизначеним.

2. Довгі часові горизонти. Деякі прогнози в сільському господарстві, наприклад, прогнози врожаю, стосуються подій, які відбуваються через кілька

місяців або навіть років. Це потребує врахування динаміки зміни факторів, що впливають на прогнозований результат.

3. Багатофакторність. На сільськогосподарське виробництво впливає безліч факторів, які взаємодіють між собою. Це ускладнює ізоляцію та кількісну оцінку впливу кожного з них, що робить прогнозування менш точним.

4. Необхідність роботи з великими даними. Для точного прогнозування в сільському господарстві часто потрібні великі обсяги даних про погоду, ґрунти, врожаї, історичні дані про ціни та інші релевантні фактори. Це потребує значних ресурсів для збору, обробки та аналізу даних.

5. Постійне вдосконалення. З розвитком технологій та методів збору даних, а також з появою нових знань про вплив різних факторів на сільськогосподарське виробництво, методи прогнозування постійно вдосконалюються.

6. Різноманітність методів. У сільському господарстві використовується широкий спектр методів прогнозування, від простих статистичних моделей до складних методів машинного навчання та штучного інтелекту. Вибір методу залежить від конкретної задачі, доступних даних та ресурсів.

7. Необхідність поєднання кількісних та якісних методів. Через складність та невизначеність сільськогосподарського виробництва, часто використовується комбінований підхід, який поєднує кількісні методи прогнозування з якісним аналізом та експертною оцінкою.

8. Важливість комунікації. Результати прогнозування повинні бути чітко та зрозуміло донесені до фермерів, агрономів та інших зацікавлених сторін, щоб вони могли використовувати їх для прийняття обґрунтованих рішень.

9. Етичні аспекти. Прогнозування в сільському господарстві може мати етичні наслідки, наприклад, впливати на ціни на продукти харчування та продовольчу безпеку. Важливо враховувати ці аспекти при розробці та використанні методів прогнозування.

10. Постійне навчання. Прогнозування в сільському господарстві - це постійний процес, який потребує постійного навчання та адаптації до нових умов та викликів [6].

Зважаючи на ці особливості, прогнозування в сільському господарстві є складною, але й водночас важливою справою, яка може допомогти сільськогосподарським підприємствам підвищити свою стійкість, рентабельність та екологічність.

Отже, прогнозування економічних показників є невід'ємною частиною управління сільськогосподарським підприємством, оскільки дозволяє ефективно планувати діяльність, адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та досягати поставлених цілей.

Висновки за розділом 1

У першому розділі роботи, що має назву «Теоретичні основи прогнозування економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства» розкрито сутність, цілі, принципи та методи прогнозування на підприємстві, наведено основні фінансово-економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств та їх сутність та розкрито особливості прогнозування основних економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства.

Прогнозування на підприємстві – це процес науково обґрунтованого передбачення майбутнього стану об'єкта, явища чи процесу, що відбуваються в межах підприємства або впливають на його діяльність. Сутність прогнозування полягає в наступному: прогнозування спирається на збір, обробку та аналіз різноманітної інформації, що стосується діяльності підприємства, ринкових умов, конкурентного середовища, макроекономічних показників.

Основними цілями прогнозування на підприємстві є:

передбачення майбутніх тенденцій та змін;

оцінка ризиків та можливостей;

планування та прийняття рішень;

підвищення ефективності управління.

Система методів прогнозування формується через фіксацію можливих і структурованих за певними ознаками методів розробки прогнозів майбутнього стану того чи іншого суб'єкта господарювання. Методи прогнозування класифікуються за різними критеріями. Найчастіше застосовуються різні кількісні та якісні методи. Основні групи фінансово-економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств:

1. Показники ресурсозабезпеченості та використання ресурсів;
2. Показники виробництва та реалізації продукції;
3. Показники фінансових результатів;
4. Показники фінансового стану;
5. Показники ефективності інвестицій.

Успішний розвиток сільського господарства неможливий без підвищення ефективності використання всіх наявних ресурсів: землі, праці, енергії, матеріалів, фінансів та біокліматичних умов. Для оцінки ефективності сільськогосподарського виробництва важливо розглядати кожен вид ресурсів окремо.

Сільське господарство є унікальною галуззю економіки, яка має свої особливості, що впливають на її управління, прогнозування та планування і розвиток.

Основні особливості сільського господарства включають сезонність виробництва, залежність від природно-кліматичних умов, біологічні особливості, тривалий виробничий цикл, високий рівень ризиків, низьку еластичність пропозиції, значну залежність від державної підтримки, соціально-економічне значення, велику кількість малих і середніх підприємств, збереження навколишнього середовища та інновації та технології.

Прогнозування економічних показників є невід'ємною частиною управління сільськогосподарським підприємством, оскільки дозволяє ефективно планувати діяльність, адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та досягати поставлених цілей.

РОЗДІЛ 2 ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИЙ АНАЛІЗ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГРОФІРМА «ІМ. ДОВЖЕНКА»

2.1 Організаційно-правові основи функціонування ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» – це успішне сільськогосподарське підприємство, утворене в 2005 році шляхом об'єднання кількох агрофірм. Підприємство спеціалізується на рослинництві, тваринництві та наданні супутніх послуг.

Основна мета діяльності – отримання прибутку через ефективне ведення сільського господарства та суміжних напрямків. Місцезнаходження: с. Яреськи, Шишацька селищна громада, Миргородський район, Полтавська область.

Податковий статус: платник єдиного податку четвертої групи.

Діяльність ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» регулюється Статутом, який визначає права та обов'язки учасників, порядок управління та розподілу прибутку.

Основні види діяльності підприємства:

вирощування зернових, бобових, олійних та інших культур;

розведення сільськогосподарських тварин;

вантажні перевезення;

надання послуг у сфері сільського господарства.

ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» – це юридична особа, яка має право займатися будь-якою підприємницькою діяльністю, що не суперечить законодавству України. Підприємство є структурною одиницею агропромхолдингу «Астарта-Київ», до складу якого увійшло 2009 року. Нині у обробітку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» майже 45 тисяч гектарів орних земель у Гадяцькій, Диканській, Зінківській і Шишацькій селищних громадах Полтавщини.

Управління ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» здійснюється Генеральним директором, який є ключовою фігурою в операційній діяльності компанії. Він відповідає за виконання рішень Загальних зборів учасників, розподіляє обов'язки між керівниками підрозділів та несе персональну відповідальність за свою роботу.

Генеральний директор має широкі повноваження, включаючи:

представництво інтересів підприємства: укладання договорів та угод від ім. ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»;

оперативне управління, а саме організація виконання поточних та перспективних планів розвитку;

управління ресурсами, а саме розпорядження майном та фінансами компанії;

забезпечення ефективної роботи всіх підрозділів;

підготовка та подання річного звіту про діяльність підприємства Загальним зборам учасників.

Таким чином, Генеральний директор відіграє центральну роль в управлінні ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка», забезпечуючи ефективну роботу підприємства та досягнення ним стратегічних цілей.

Організаційна структура ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» наведена на рис. 2.1.

Генеральний директор тісно співпрацює з Дирекцією, яка складається з керівників різних підрозділів підприємства, та отримує від них консультації та експертну підтримку.

Ключовою фігурою в фінансовому управлінні є заступник керівника підприємства з фінансів, який відповідає за:

виявлення резервів, оптимізацію витрат та підвищення ефективності використання ресурсів;

формування та контроль виконання бюджету для раціонального використання коштів;

забезпечення накопичення фінансових ресурсів та стабільного фінансового становища компанії;

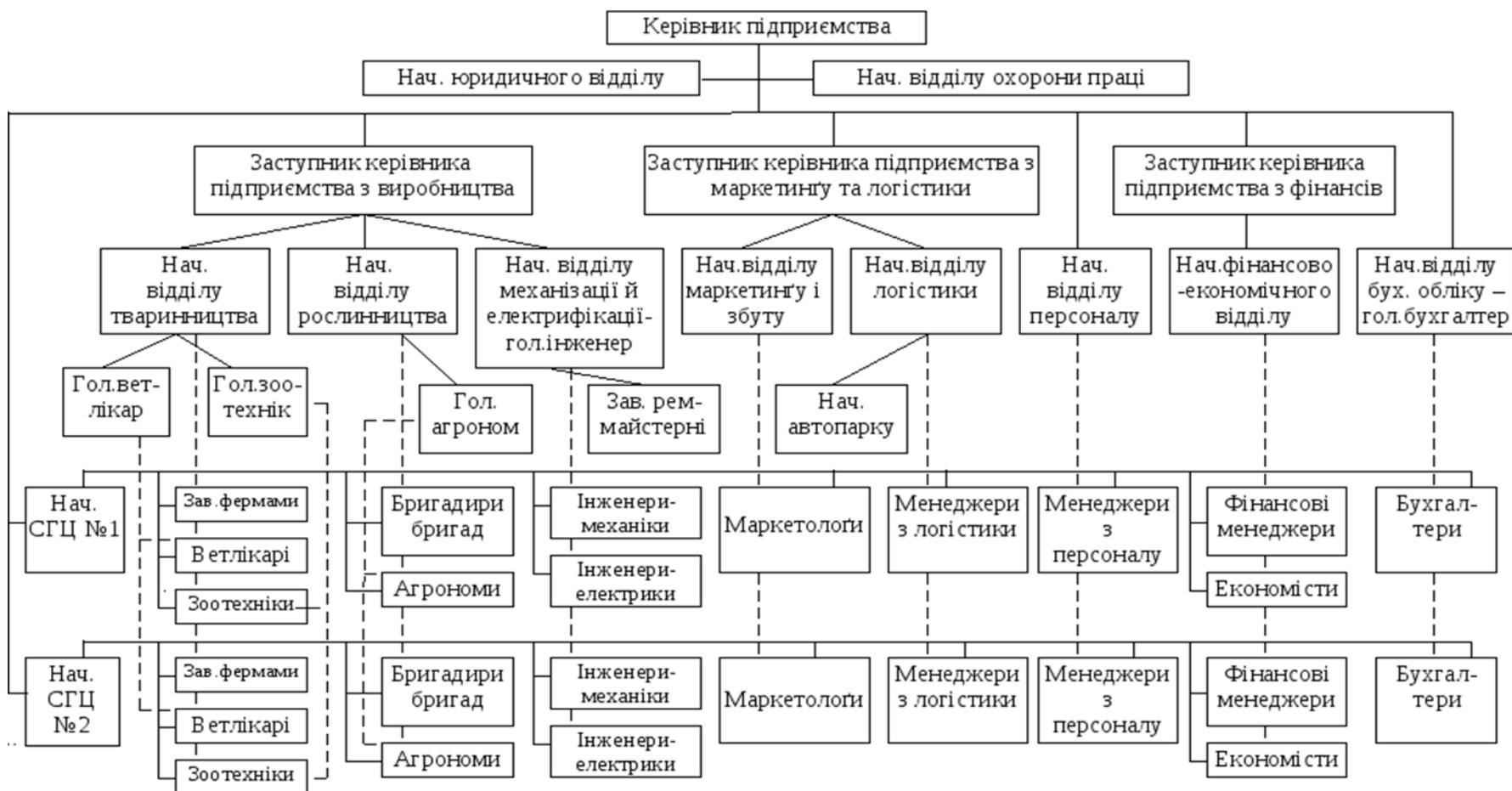

Рисунок 2.1 – Організаційна структура ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

перевірку законності списання недостач, дебіторської заборгованості та інших витрат;

керівництво роботою фінансово-економічного відділу.

Фінансово-економічний відділ відіграє важливу роль у забезпеченні ефективної роботи підприємства, виконуючи такі функції:

підготовка даних для бізнес-планів, що сприяють збільшенню обсягів продажів та прибутку;

розрахунок витрат на матеріали, працю та фінанси для виробництва та реалізації продукції, а також впровадження нових технологій;

оцінка господарської діяльності підприємства та його підрозділів з метою виявлення шляхів підвищення рентабельності, конкурентоспроможності та зниження витрат;

участь у дослідженнях ринку та прогнозуванні розвитку виробництва для прийняття обґрунтованих рішень;

виконання розрахунків, що не регламентуються іншими підрозділами, та забезпечення їхньої точності.

Виробничі підрозділи підприємства розташовані в різних місцях, що дозволяє:

оптимізувати управління (спрощує контроль за виконанням завдань та підвищує оперативність прийняття рішень);

розширити можливості (сприяє розширенню прав трудового колективу та розвитку ініціативи на місцях);

покращити ефективність (дозволяє зосередитися на специфіці кожного напрямку діяльності та досягати кращих результатів).

Виробнича структура ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» представлена на рисунку 2.2.

Виробничі підрозділи ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» є невід'ємною частиною підприємства та не мають статусу окремих юридичних осіб. Вони використовують ідентифікаційний код головного підприємства, мають власну печатку, але не підлягають державній реєстрації.

Рисунок 2.2 – Виробнича структура ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Директори підрозділів мають обмежені повноваження щодо укладання угод, пов'язаних з господарською діяльністю, та керуються внутрішніми документами підприємства, зокрема Положенням про виробничий підрозділ.

Важливо зазначити, що виробничі підрозділи не є окремими платниками ПДВ та податку на прибуток, оскільки ці податки сплачуються централізовано на рівні головного підприємства.

2.2 Аналіз фінансового стану ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Здійснимо аналіз ліквідності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

У таблиці 2.1 наведено групування активів за рівнем ліквідності для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

Таблиця 2.1 Групування активів ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за рівнем ліквідності

Показники	Абсолютні величини, тис.грн.			Структура, %			Зміни, тис.грн		Зміни у структурі, %		Темпи зростання, %	
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Найбільш ліквідні активи (А1)	8232	37734	54157	0,18	0,76	0,93	29502	16423	0,58	0,17	458,38	143,52
Активи, що швидко реалізуються (А2)	2032664	2056120	2513714	45,07	41,23	43,2	23456	457594	-3,84	1,97	101,15	122,26
Активи, що повільно реалізуються (А3)	623651	1071101	1395963	13,83	21,48	23,99	447450	324862	7,65	2,51	171,75	130,33
Активи, що важко реалізуються (А4)	1845682	1821433	2053664	40,92	36,53	35,29	-24249	232231	-4,39	-1,24	98,69	112,75
Баланс	4510229	4986388	5818762	100	100	100	476159	8323740	0	0	110,56	116,69

Частка активів, що швидко реалізуються дорівнює 43,2% від загальної суми оборотних коштів. Активи, що повільно реалізуються становлять 23,99%.

Групування активів підприємства показало, що у структурі майна за звітний період переважають активи (А2), що швидко реалізуються, на загальну суму 2513714 тис.грн.

Аналіз таблиці свідчить, що величина активів зросла переважно з допомогою активів, що повільно реалізуються (А3) (2,51%).

За 2023 рік відбулися такі зміни: частка найбільш ліквідних активів зросла з 0,76% до 0,93% оборотних засобів. Частка активів, що швидко реалізуються, збільшилася на 1,97%. Частка активів, що повільно реалізуються, збільшилася незначно.

У таблиці 2.2 наведено групування пасивів за терміном погашення для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

Таблиця 2.2 Групування пасивів ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за терміновістю погашення зобов'язань

Показники	Абсолютні величини, тис.грн.			Структура, %			Зміни, тис.грн.		Зміни у структурі, %		Темпи зростання, %	
	2021	2022	2023	2021	2022	2023	2022	2023	2022	2023	2022	2023
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Найбільш термінові зобов'язання (П1)	497081	514733	707063	11,02	10,32	12,15	17652	192330	-0,7	1,83	103,55	137,37
Короткострокові пасиви (П2)	2710	277242	356048	0,06	5,56	6,12	274532	78806	5,5	0,56	10230	128,42
Довгострокові пасиви (П3)	567245	633494	729433	12,58	12,7	12,54	66249	95939	0,12	-0,16	111,68	115,14
Власний капітал підприємства (П4)	3443193	3560919	4026218	76,34	71,41	69,19	117726	465299	-4,93	-2,22	103,42	113,07
Баланс	4510229	4986388	5818762	100	100	100	476159	8323740	0	0	110,56	116,69

У структурі пасивів у звітному періоді переважає займає власний капітал підприємства (П4) на загальну суму 4026218 тис.грн. Також підприємство залучає короткострокові кредити та позики (П 2 > 0).

Здійснимо розрахунок коефіцієнтів ліквідності.

Загальний показник ліквідності

$$K_{\text{Л}} = (A1 + 0,5A2 + 0,3A3) / (\text{П1} + 0,5\text{П2} + 0,3\text{П3}) \quad (2.1)$$

$$K_{\text{Л}}(2021) = (8232 + 0,5 * 2032664 + 0,3 * 623651) / (497081 + 0,5 * 2032664 + 0,3 * 623651) = 0,7125$$

$$K_{\text{Л}}(2022) = (37734 + 0,5 * 2056120 + 0,3 * 1071101) / (514733 + 0,5 * 2056120 + 0,3 * 1071101) = 0,7441$$

$$K_{\text{Л}}(2023) = (54157 + 0,5 * 2513714 + 0,3 * 1395963) / (707063 + 0,5 * 2513714 + 0,3 * 1395963) = 0,726$$

Коефіцієнт абсолютної ліквідності

$$K_{\text{АЛ}} = A1 / (\text{П1} + \text{П2}) \quad (2.2)$$

$$K_{\text{АЛ}} (2021) = 8232 / (497081 + 2710) = 0,017$$

$$K_{\text{АЛ}} (2022) = 37734 / (514733 + 277242) = 0,048$$

$$K_{\text{АЛ}} (2023) = 54157 / (707063 + 356048) = 0,051$$

Коефіцієнт термінової ліквідності

$$K_{\text{ТЛ}} = (A1 + A 2) / (\text{П1} + \text{П2}) \quad (2.3)$$

$$K_{\text{ТЛ}} (2021) = (8232 + 2032664) / (497081 + 2710) = 4,084$$

$$K_{\text{ТЛ}} (2022) = (37734 + 2056120) / (514733 + 277242) = 2,644$$

$$K_{\text{ТЛ}} (2023) = (54157 + 2513714) / (707063 + 356048) = 2,415$$

Коефіцієнт поточної ліквідності

$$K_{\text{ПЛ}} = (A1 + A2 + A 3) / (\text{П1} + \text{П2}) \quad (2.4)$$

$$K_{\text{ПЛ}} (2021) = (8232 + 2032664 + 623651) / (497081 + 2710) = 5,331$$

$$K_{\text{ПЛ}} (2022) = (37734 + 2056120 + 1071101) / (514733 + 277242) = 3,996$$

$$K_{\text{ПЛ}} (2023) = (54157 + 2513714 + 1395963) / (707063 + 356048) = 3,729$$

Коефіцієнт покриття

$$K_{\text{П}} = (A1 + A2 + A 3) / (\text{П1} + \text{П2} + \text{П3}) \quad (2.4)$$

$$K_{\text{П}} (2021) = (8232 + 2032664 + 623651) / (497081 + 2710 + 567245) = 2,497$$

$$K_{\text{П}} (2022) = (37734 + 2056120 + 1071101) / (514733 + 277242 + 633494) = 2,220$$

$$K_{\text{П}} (2023) = (54157 + 2513714 + 1395963) / (707063 + 356048 + 729433) = 2,211$$

У табл. 2.3 наведено коефіцієнти ліквідності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Таблиця 2.3 Коефіцієнти ліквідності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Показники	Значення			Зміна		Нормативне обмеження
	2021	2022	2023	2022	2023	
1	2	3	4	5	6	7
Загальний показник ліквідності	0,713	0,744	0,726	0,032	-0,018	не менше 1
Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,017	0,048	0,051	0,031	0,003	0,2 та більше. Допустиме значення 0,1

Продовження табл.2.3

Коефіцієнт ліквідності	термінової	4,084	2,644	2,415	-1,44	-0,228	не менше 1. Допустиме значення 0,7-0,8
Коефіцієнт поточної ліквідності		5,331	3,996	3,729	-1,335	-0,268	не менше 2,0
Коефіцієнт покриття		2,497	2,220	2,211	-0,277	-0,009	1 і більше. Оптимальне щонайменше 2,0

Значення коефіцієнта абсолютної ліквідності виявився нижчим від допустимого (при нормі 0,2), що свідчить про те, що ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» не повною мірою забезпечене коштами для своєчасного погашення найбільш термінових зобов'язань за рахунок найбільш ліквідних активів (підприємство може покрити 5,1% своїх зобов'язань). За 2023 рік коефіцієнт зріс на 0,003.

На рисунку 2.3 наведено динаміку зміни коефіцієнта абсолютної ліквідності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

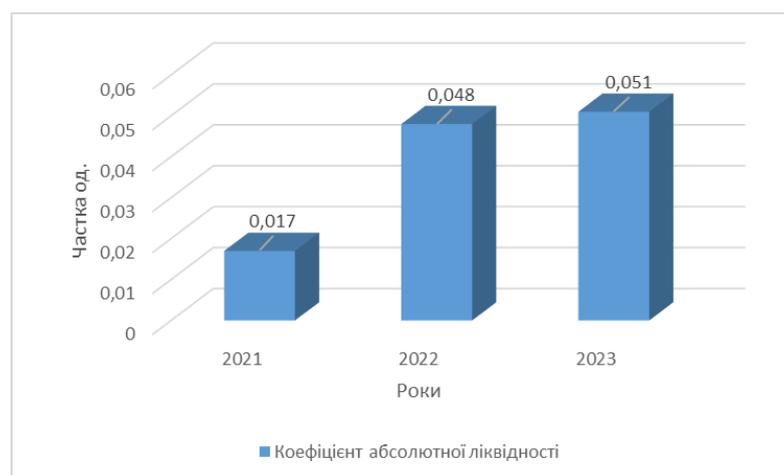

Рисунок 2.3 – Динаміка зміни коефіцієнта абсолютної ліквідності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Відповідним нормі виявився коефіцієнт швидкої ліквідності (2,415 за норми 1). Таким чином, якщо ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» отримає гроші від дебіторів, то на кінець періоду вона зможе розплатитись за всіма своїми боргами. За 2023 рік коефіцієнт знизився на 0,228.

На рисунку 2.4 наведено динаміку зміни коефіцієнта термінової ліквідності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

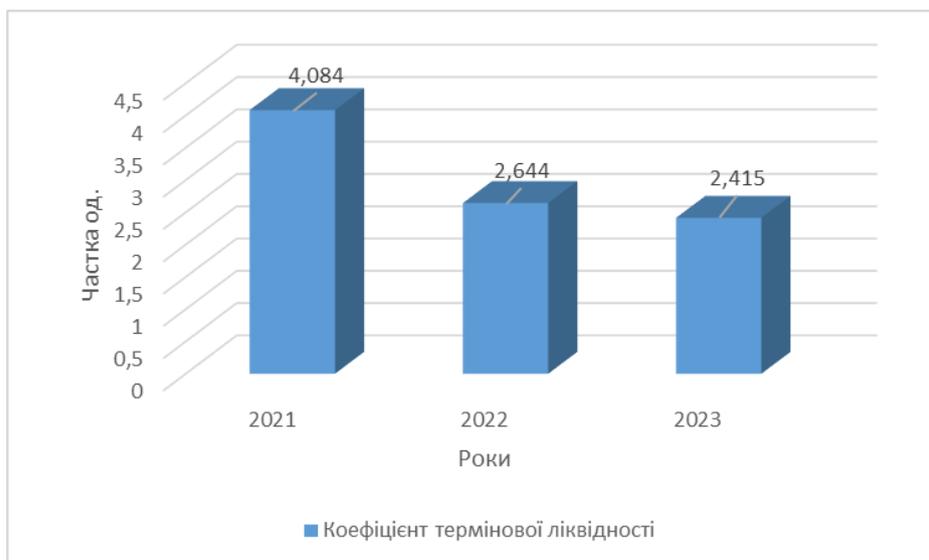

Рисунок 2.4 – Динаміка зміни коефіцієнта термінової ліквідності
ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Коефіцієнт поточної ліквідності у звітному періоді знаходиться вище нормативного значення 2, що свідчить про те, що ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» повною мірою забезпечене власними засобами для ведення господарської діяльності та своєчасного погашення термінових зобов'язань. За 2023 рік коефіцієнт знизився на 0,268.

На рисунку 2.5 наведено динаміку зміни коефіцієнта поточної ліквідності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

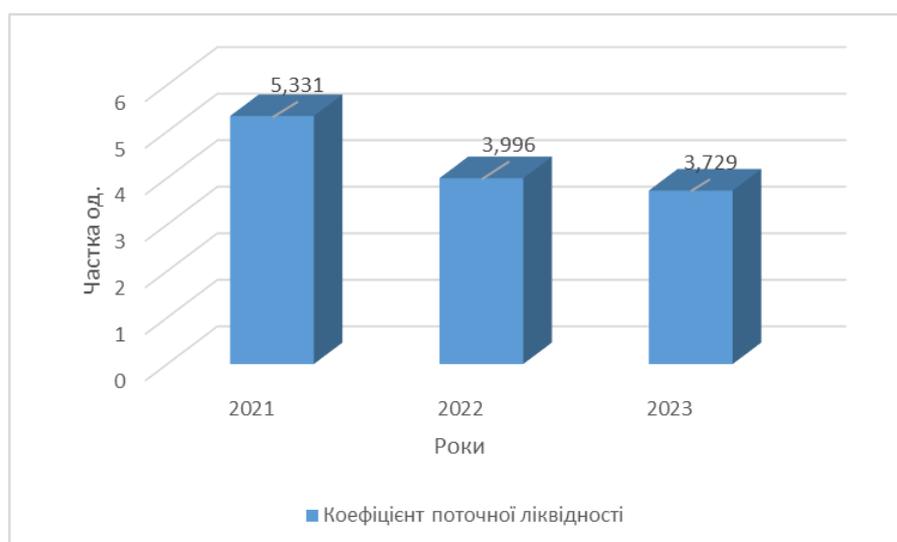

Рисунок 2.5 – Динаміка зміни коефіцієнта поточної ліквідності
ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Розрахуємо коефіцієнти фінансової стійкості ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності)

$$K_A = BK/B \quad (2.5)$$

де BK – власний капітал;

B – баланс.

$$K_A(2021) = 3442537/4510229 = 0,763$$

$$K_A(2022) = 3560364/4986388 = 0,714$$

$$K_A(2023) = 4025663/5818762 = 0,692$$

Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами

$$K_{\text{ВОК}} = \text{ВОК}/\text{ОА} \quad (2.6)$$

де ВОК – власні оборотні кошти;

ОА – оборотні активи.

$$K_{\text{ВОК}}(2021) = 2148250/2664547 = 0,599$$

$$K_{\text{ВОК}}(2022) = 2344855/3164955 = 0,549$$

$$K_{\text{ВОК}}(2023) = 2635536/3765098 = 0,524$$

Коефіцієнт маневреності

$$K_M = \text{ЧОК}/\text{BK} \quad (2.7)$$

де ЧОК – чистий оборотний капітал.

$$K_M(2021) = (3442537 - 1845682) / 3442537 = 0,464$$

$$K_M(2022) = (3560364 - 1821433) / 3560364 = 0,488$$

$$K_M(2023) = (4025663 - 2053664) / 4025663 = 0,490$$

Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів (коефіцієнт фінансового левериджу)

$$K_{п/в} = ПК/ВК \quad (2.8)$$

де ПК – зобов'язання підприємства.

$$K3/C(2021) = 1051186/3442537 = 0,305$$

$$K3/C(2022) = 1397899/3560364 = 0,393$$

$$K3/C(2023) = 1726648/4025663 = 0,429$$

Коефіцієнт фінансової стійкості

$$K_{ст} = (ВК + ДЗ) / Б \quad (2.9)$$

де ДЗ – довгострокові зобов'язання.

$$K_{ст} (2021) = (3442537 + 551395) / 4510229 = 0,886$$

$$K_{ст} (2022) = (3560364 + 605924) / 4986388 = 0,836$$

$$K_{ст} (2023) = (4025663 + 663537) / 5818762 = 0,806$$

Занесемо результати розрахунків в табл. 2.4.

Таблиця 2.4 Коефіцієнти ринкової фінансової стійкості ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Показники	Значення			Зміна		Нормативне обмеження
	2021	2022	2023	2022	2023	
1. Коефіцієнт автономії (фінансової незалежності), K_A	0,763	0,714	0,692	-0,049	-0,022	0,5 та більше (оптимальне 0,6-0,7)
2. Коефіцієнт маневреності, K_M	0,464	0,489	0,490	0,025	0,002	Оптимальне значення 0,2-0,5; позитивна динаміка
3. Коефіцієнт фінансової стійкості	0,886	0,836	0,806	-0,050	-0,030	Оптимальне значення 0,8-0,9

На рис. 2.5 наведено динаміку зміни коефіцієнтів ринкової фінансової стійкості ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

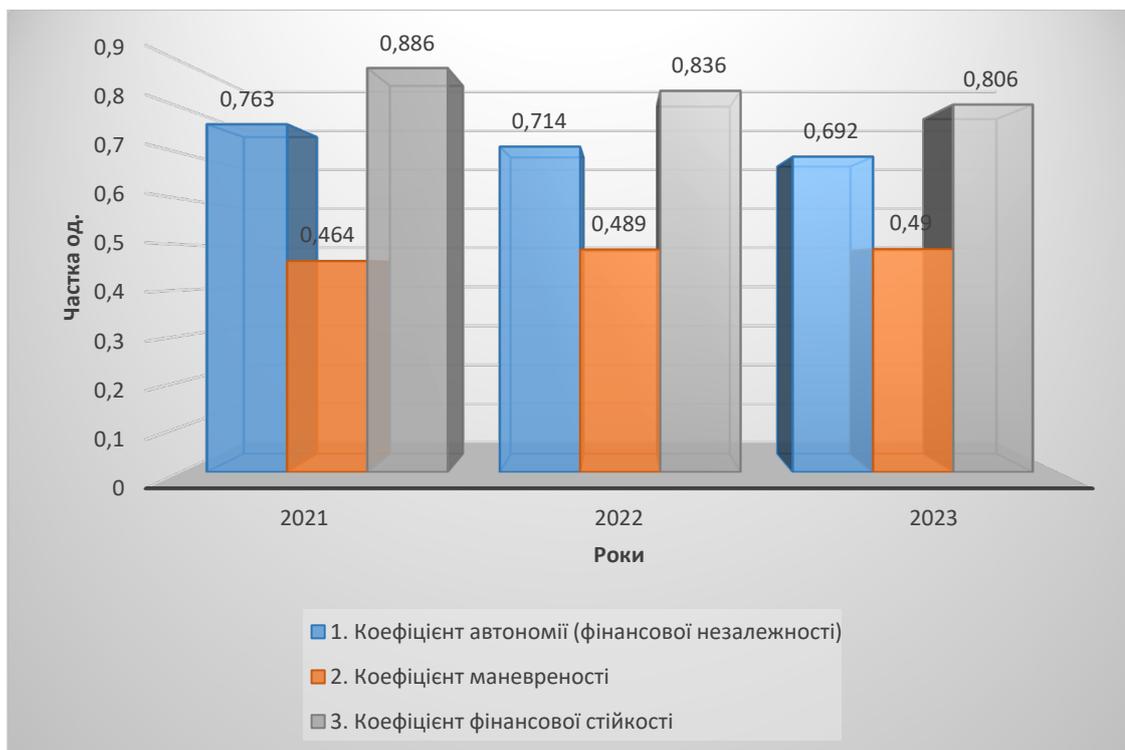

Рисунок 2.6 – Динаміка зміни коефіцієнтів ринкової фінансової стійкості ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Отримані результати дозволяють побачити, що ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» характеризується досить високою незалежністю від зовнішніх джерел фінансування, коефіцієнт автономії підприємства за станом на 2023 рік становив 0,692 (частка власних коштів у загальній величині джерел фінансування наприкінці 2023 р. становить 69,2%). Отримане значення свідчить про оптимальний баланс власного та позикового капіталу. Тобто цей показник свідчить про хороше фінансове становище. Коефіцієнт вищий за нормативне значення 0,5, при якому позиковий капітал може бути компенсований власністю підприємства.

Коефіцієнт маневреності протягом періоду, що досліджувався був у межах норми та мав позитивну динаміку, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів та частини оборотних.

Коефіцієнт фінансової стійкості протягом періоду, що досліджувався був у межах норми та мав негативну динаміку, що свідчить про здатність ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» залишатися платоспроможним в довгостроковій перспективі.

2.3 Аналіз показників ефективності діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Виконаємо розрахунок та порівняльну оцінку показників рентабельності, що характеризують ефективність використання ресурсів підприємства (табл. 2.5).

Таблиця 2.5 Показники доходу та прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Показники	Абсолютні величини, тис.грн.		Зміни	
	2022	2023	тис.грн.	Темп зростання, %
1. Дохід від реалізації продукції, тис.грн.	2154804	3498246	1343442	162,35
2. Собівартість, тис.грн.	2000739	2554696	553957	127,69
3. Валовий прибуток, тис.грн. (п.1-п.2)	154065	943550	789485	612,44
4. Інші доходи та витрати, тис.грн.	28571	-281643	-310214	-985,77
5. Прибуток до оподаткування, тис.грн. (п.3+п.4)	182636	661907	479271	362,42
6. Податок на прибуток, тис.грн.	0	0	0	-
8. Чистий прибуток (збиток) , тис.грн. (п.5-п.6)	182636	661907	479271	362,42

Динаміку зміни показників доходу та прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» наведено на рис. 2.7.

Рисунок 2.7 – Динаміка зміни показників доходу та прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

У 2023 році ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» має прибуток від продажів у розмірі 943550 тис.грн. Дохід від реалізації продукції підприємства за 2023 рік зріс на 27,69%.

Прибуток від основної діяльності підприємства підвищився на 1085,77%, що є позитивним фактором. При цьому прибуток до сплати податків збільшився на 100%.

Порівнявши темпи зростання доходу від реалізації продукції і собівартості можна зробити висновки про ефективну чи неефективну діяльність підприємства у період: $127,69 < 612,44$, отже діяльність ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» можна оцінити як неефективну.

Вважається, що підприємство працювало у звітному періоді ефективно, якщо $TзА < TзV < TзЧП$,

де $TзА$ – темп зростання активів, $TзД$ – темп зростання доходу від реалізації, $TзЧП$ – темп зростання чистого прибутку.

Зазначене співвідношення називається «золотим правилом» економіки.

$$TзА (2023) = 116,69\%$$

$$TзД (2023) = 127,69\%$$

$$TзЧП (2023) = 0\%$$

Це означає, що дохід від реалізації продукції випереджає у своєму зростанні активи, що свідчить про прискорення оборотності коштів ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка». Чистий прибуток зріс не так значно як дохід від реалізації продукції. Таким чином, за 2023 рік співвідношення не виконується.

Розрахуємо показники рентабельності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

Рентабельність продажів (валова маржа)

$$R = \text{Валовий прибуток} / \text{Дохід від реалізації продукції} \quad (2.10)$$

$$R (2022) = 336742 * 100 / 2154804 = 15,63\%$$

$$R(2023) = 1146230 * 100 / 3498246 = 32,77\%$$

Рентабельність продажів з чистого прибутку

$$R = \text{Чистий прибуток} / \text{Д} \quad (2.11)$$

$$R(2022) = 182636 * 100 / 2154804 = 8,48\%$$

$$R(2023) = 661907 * 100 / 3498246 = 18,92\%$$

Рентабельність витрат (Рентабельність реалізованої продукції)

$$R_c = \text{Чистий прибуток} / (\text{Собівартість} + \text{Витрати на збут}) \quad (2.12)$$

$$R_c (2022) = 182636 * 100 / (1818062 + 139428 + 43249) = 9,13\%$$

$$R_c (2023) = 661907 * 100 / (2352016 + 156987 + 45693) = 25,91\%$$

Результати розрахунків занесемо в табл. 2.6.

Таблиця 2.6 Аналіз рентабельності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Показники	Абсолютні величини, тис.грн.		Зміни	
	2022	2023	тис.грн.	Темп зростання, %
1. Рентабельність продажів (валова маржа), %	15,63	32,77	17,14	209,66
2. Рентабельність продажів з чистого прибутку, %	8,48	18,92	10,44	223,11
3. Рентабельність витрат (Рентабельність реалізованої продукції), %	9,13	25,91	16,78	283,79

Динаміка зміни показників рентабельності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» наведена на рисунку 2.8.

Рисунок 2.8 – Динаміка зміни показників рентабельності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Співвідношення чистого прибутку та доходу від реалізації продукції, тобто показник рентабельності продажів з чистого прибутку, відображає ту частину надходжень, яка залишається у розпорядженні підприємства з кожної гривні реалізованої продукції. У 2023 році це 18,92%.

Рентабельність активів із чистого прибутку

$$R_{OA} = \text{Чистий прибуток} / \text{Активи} \quad (2.13)$$

$$R_{OA} (2022) = 182636 / 4748308,5 = 3,85\%$$

$$R_{OA} (2023) = 661907 / 5402575 = 12,25\%$$

Рентабельність власного реального капіталу

$$R_{OE} = \text{Чистий прибуток} / \text{БК} \quad (2.14)$$

$$R_{OE} (2022) = 182636 / 3501450,5 = 5,22\%$$

$$R_{OE} (2023) = 661907 / 3793013,5 = 17,45\%$$

Рентабельність чистого капіталу

$$R_k = \text{Чк} / \text{БК} \quad (2.15)$$

$$R_k (2022) = 3442537 / 3501450,5 = 98,32\%$$

$$R_k (2023) = 3560364 / 3793013,5 = 93,87\%$$

Рентабельність інвестицій

$$R_{OI} = \text{Чистий прибуток} / (\text{Довгостр. з} + \text{Короткостр. з.}) \quad (2.16)$$

$$R_{OI} (2022) = 182636 / 4080110 = 4,48\%$$

$$R_{OI} (2023) = 661907 / 4427744 = 14,95\%$$

Проаналізуємо показники використання основних засобів.

Фондовіддача

$$F_B = \text{Д} / \text{ОЗ} \quad (2.17)$$

$$F_B (2022) = 2154804/595350,5 = 3,61$$

$$F_B (2023) = 3498246/703378,5 = 4,97$$

Фондомісткість

$$F_M = OЗ/Д \quad (2.18)$$

$$F_M (2022) = 595350,5 / 2154804 = 0,28$$

$$F_M (2023) = 703378,5 / 3498246 = 0,2$$

Рентабельність основних засобів

$$R_{OЗ} = \text{Чистий прибуток}/OЗ \quad (2.19)$$

$$R_{OЗ} (2022) = 182636/595350,5 = 30,68\%$$

$$R_{OЗ} (2023) = 661907/703378,5 = 94,1\%$$

Результати розрахунків занесемо в табл. 2.7.

Таблиця 2.7 Аналіз показників використання основних засобів
ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Показники	Формула	Значення		Зміна
		2022	2023	
1. Фондовіддача, грн./грн.	Відношення доходу від реалізації продукції до середньої величини основних засобів	3,61	4,97	1,36
2. Фондомісткість , грн./грн.	Відношення основних засобів до доходу від реалізації продукції	0,28	0,2	-0,08
3. Рентабельність основних засобів (через чистий прибуток), %	Відношення чистого прибутку до середньої вартості основних засобів	30,68	94,1	63,42

Динаміка зміни показників фондовіддачі та фондомісткості основних виробничих фондів ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» наведено на рис. 2.9.

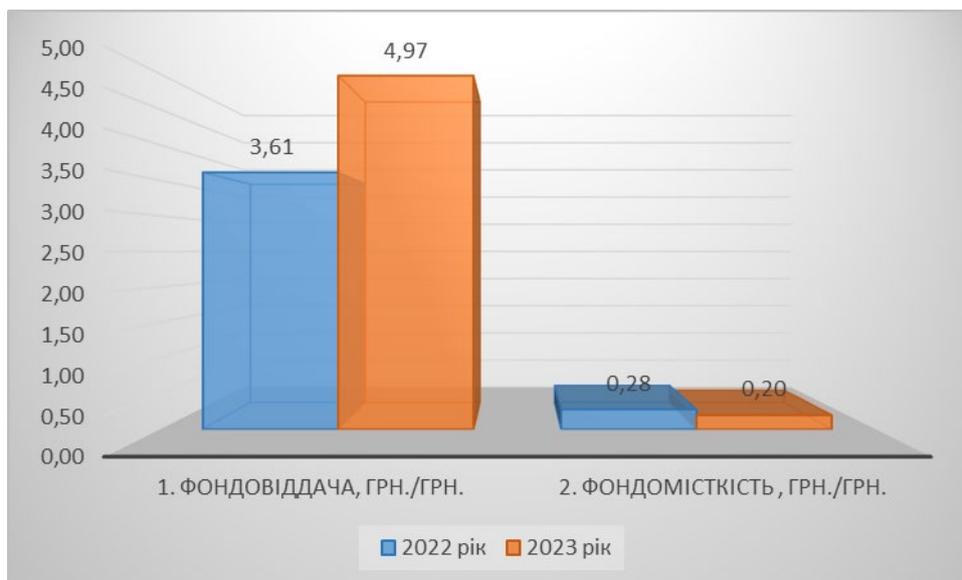

Рисунок 2.9 –Динаміка зміни показників фондовіддачі та фондомісткості основних виробничих фондів ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

За звітний період кожна грн., вкладена у основні засоби організації, принесла 94,1 грн. чистого прибутку.

Фондовіддача демонструє ефективність використання основних засобів підприємства (на 1 грн. основних засобів у 2023 році припадає 4,97 грн. доходу від реалізації продукції). Фондовіддача ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» збільшилася на 1,36 та становила 4.97 грн.

Рентабельність основних засобів ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» зросла, що свідчить про можливість та достатню ефективність залучення інвестиційних вкладень у підприємство.

Висновки за розділом 2

У другому розділі кваліфікаційної роботи, що має назву «Організаційно-економічний аналіз діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» розкрито організаційно-правові основи функціонування ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка», проаналізовано фінансовий стан та проведено аналіз показників ефективності діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» – це успішне сільськогосподарське підприємство, розташоване в селі Яреськи, Шишацька селищна громада, Миргородський район, Полтавська область. У 2005 році шляхом об'єднання кількох агрофірм було створено підприємство, що спеціалізується на рослинництві, тваринництві та наданні супутніх послуг. Основна мета діяльності якого це отримання прибутку через ефективне ведення сільського господарства та суміжних напрямків.

Провівши аналіз фінансово стану ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка», можна зробити висновки, що підприємство характеризується досить високою незалежністю від зовнішніх джерел фінансування, коефіцієнт автономії підприємства за станом на 2023 рік становив 0,692 (частка власних коштів у загальній величині джерел фінансування наприкінці 2023 р. становить 69,2%). Отримане значення свідчить про оптимальний баланс власного та позикового капіталу. Тобто цей показник свідчить про хороше фінансове становище. Коефіцієнт вищий за нормативне значення 0,5, при якому позиковий капітал може бути компенсований власністю підприємства.

Коефіцієнт маневреності протягом періоду, що досліджувався був у межах норми та мав позитивну динаміку, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів та частини оборотних.

Коефіцієнт фінансової стійкості протягом періоду, що досліджувався був у межах норми та мав негативну динаміку, що свідчить про здатність ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» залишатися платоспроможним в довгостроковій перспективі.

Аналіз основних показників ефективності діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» показав, що:

у 2023 році ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» має прибуток від продажів у розмірі 943550 тис.грн. Дохід від реалізації продукції підприємства за 2023 рік зріс на 27,69%. Прибуток від основної діяльності підприємства підвищився на 1085,77%, що є позитивним фактором. При цьому прибуток до сплати податків збільшився на 100%. Але порівнявши темпи зростання доходу від реалізації

продукції і собівартості можна зробити висновки про неефективну діяльність підприємства (127,69<612,44);

дохід від реалізації продукції випереджає у своєму зростанні активи, що свідчить про прискорення оборотності коштів ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка». Чистий прибуток зріс не так значно як дохід від реалізації продукції. Таким чином, за 2023 рік співвідношення не виконується;

фондовіддача демонструє ефективність використання основних засобів підприємства (на 1 грн. основних засобів у 2023 році припадає 4,97 грн. доходу від реалізації продукції). Фондовіддача ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» збільшилася на 1,36 та становила 4.97 грн;

рентабельність основних засобів ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» зросла, що свідчить про можливість та достатню ефективність залучення інвестиційних вкладень у підприємство.

РОЗДІЛ 3 ПРОГНОЗУВАННЯ ФІНАНСОВО- ЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ «АГРОФІРМА «ІМ. ДОВЖЕНКА»

3.1 Застосування багатofакторної регресійної моделі для прогнозування чистого фінансового результату ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Чистий фінансовий результат підприємства залежить від багатьох факторів, тому для його прогнозування доцільно застосувати регресійний аналіз. Цей метод дозволяє виявити взаємозв'язки між різними показниками та оцінити їх вплив на рівень чистого фінансового результату підприємства.

Основними факторами, що безпосередньо визначають чистий фінансовий результат підприємства, є, безумовно, його доходи та витрати. До непрямих факторів пропонуємо віднести обсяг активів підприємства та джерела їх фінансування.

Отже, за результатами проведеного дослідження, попередня система показників економіко-математичної моделі формування чистого фінансового результату підприємства виглядає наступним чином:

X_1 – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

X_2 – витрати на оплату праці;

X_3 – витрати на соціальні потреби;

X_4 – сума амортизаційних нарахувань;

X_5 – необоротні активи;

X_6 – вартість оборотних активів;

X_7 – довгострокові зобов'язання і забезпечення;

X_8 – поточні зобов'язання і забезпечення.

Для подальших розрахунків сформуємо табл. 3.1.

Ключовим етапом у побудові будь-якої моделі є її ідентифікація, оскільки саме на цьому етапі визначаються її параметри та ступінь впливу кожного фактору на кінцевий результат.

Таблиця 3.1 Вхідні данні регресійної моделі формування чистого фінансового результату ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Роки	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	Y
2009	901760	82,5	42560	117621	983100	1144900	2704000	518000	40620
2010	516660	115,9	57180	130977	841200	1762680	2792000	414000	42560
2011	1385360	126,4	68520	124425	1781700	1160440	2480000	442000	116650
2012	1944460	125,9	71680	121464	879600	1457120	2440000	650000	138120
2013	1833600	133,7	37400	56070	2567700	1217560	2504000	633800	146800
2014	1663200	154,7	37600	59850	2427300	1116640	2712000	687000	161800
2015	1651200	157,2	69600	107730	2241900	1252420	2736000	709000	197200
2016	1103800	187,4	34200	111258	1950300	1319360	2720000	913400	220400
2017	2365200	253,8	40600	86310	1289100	1231640	2680000	974400	160300
2018	2137445	193,1	45256	217 838	1 948 853	1 595 986	3098827	446012	361110
2019	1732862	182721	49125	35 953	2 028 531	1 824 836	3039088	814279	40855
2020	1791554	177363	47934	162 265	1 851 856	1 721 635	546022	515762	50041
2021	1992108	250086	46935	369601	1845682	2664547	551395	516297	182636
2022	2154804	252734	49095	461661	1821433	3164955	605924	820100	182636
2023	3498246	356987	56987	526312	2053664	3765098	663537	1129562	661907

Ідентифікація цієї моделі передбачає визначення її параметрів залежно від коефіцієнта кореляції, який встановлює взаємозв'язок між впливом окремого фактору та обсягом чистого фінансового результату підприємства.

Всі розрахунки зробимо в табличному процесорі Microsoft Office Excel з використанням функції CORREL (рис. 3.1).

З рис. 3.1 видно, що значимий зв'язок з Y (чистий фінансовим результатом підприємства) має X1 (чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)), X4 (сума амортизаційних нарахувань) та X6 (вартість оборотних активів).

Зі специфіки показників можна зробити висновок про лінійну залежність між ними.

Побудуємо регресійну модель залежності зміни чистого фінансового результату підприємства від змін чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)), суми амортизаційних нарахувань та вартості оборотних активів.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J
1	Роки	X1	X2	X3	X4	X5	X6	X7	X8	Y
2	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
3	2009	901760	82,5	42560	117621	983100	1144900	2704000	518000	40620
4	2010	516660	115,9	57180	130977	841200	1762680	2792000	414000	42560
5	2011	1385360	126,4	68520	124425	1781700	1160440	2480000	442000	116650
6	2012	1944460	125,9	71680	121464	879600	1457120	2440000	650000	138120
7	2013	1833600	133,7	37400	56070	2567700	1217560	2504000	633800	146800
8	2014	1663200	154,7	37600	59850	2427300	1116640	2712000	687000	161800
9	2015	1651200	157,2	69600	107730	2241900	1252420	2736000	709000	197200
10	2016	1103800	187,4	34200	111258	1950300	1319360	2720000	913400	220400
11	2017	2365200	253,8	40600	86310	1289100	1231640	2680000	974400	160300
12	2018	2137445	193,1	45256	217 838	1 948 853	1 595 986	3098827	446012	361110
13	2019	1732862	182721	49125	35 953	2 028 531	1 824 836	3039088	814279	40855
14	2020	1791554	177363	47934	162 265	1 851 856	1 721 635	546022	515762	50041
15	2021	1992108	250086	46935	369601	1845682	2664547	551395	516297	182636
16	2022	2154804	252734	49095	461661	1821433	3164955	605924	820100	182636
17	2023	3498246	356987	56987	526312	2053664	3765098	663537	1129562	661907
18	Корел	0,76966	0,450293	0,051844	0,667781	0,323244	0,610073	-0,30429	0,542591	

Рисунок 3.1 – Розрахунок коефіцієнти кореляції між незалежними факторами та результуючим показником

Параметри моделі визначимо за допомогою методу найменших квадратів та інструменту «Розв’язувач». Результати розрахунку наведено на рис. 3.2.

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	Роки	X1	X4	X6	Y	Yp	(Y-Yp)^2	a0	a1	a2	a3
2	2009	901760	117621	1144900	40620	62445,25	476341517,6	-56330,427	0,140	0,695	-0,078
3	2010	516660	130977	1762680	42560	-30711,1	5368654056				
4	2011	1385360	124425	1160440	116650	133876,2	296743656,2				
5	2012	1944460	121464	1457120	138120	187120,6	2401057284				
6	2013	1833600	56070	1217560	146800	144857	3775170,923				
7	2014	1663200	59850	1116640	161800	131450,9	921068814,7				
8	2015	1651200	107730	1252420	197200	152411,2	2006035802				
9	2016	1103800	111258	1319360	220400	72744,23	21802227335				
10	2017	2365200	86310	1231640	160300	239429,8	6261532978				
11	2018	2137445	217 838	1 595 986	361110	270328	8241369023				
12	2019	1732862	35 953	1 824 836	40855	69198,76	803368932,8				
13	2020	1791554	162 265	1 721 635	50041	173296,2	15191845256				
14	2021	1992108	369601	2664547	182636	271745,5	7940502236				
15	2022	2154804	461661	3164955	182636	319403,9	18705450371				
16	2023	3498246	526312	3765098	661907	506038,5	24294995492				
17						Σ	1,14715E+11				

Рисунок 3.2 – Оцінка параметрів багатфакторної регресійної моделі

Вигляд налаштувань надбудови «Розв’язувач» наведено на рис. 3.3.

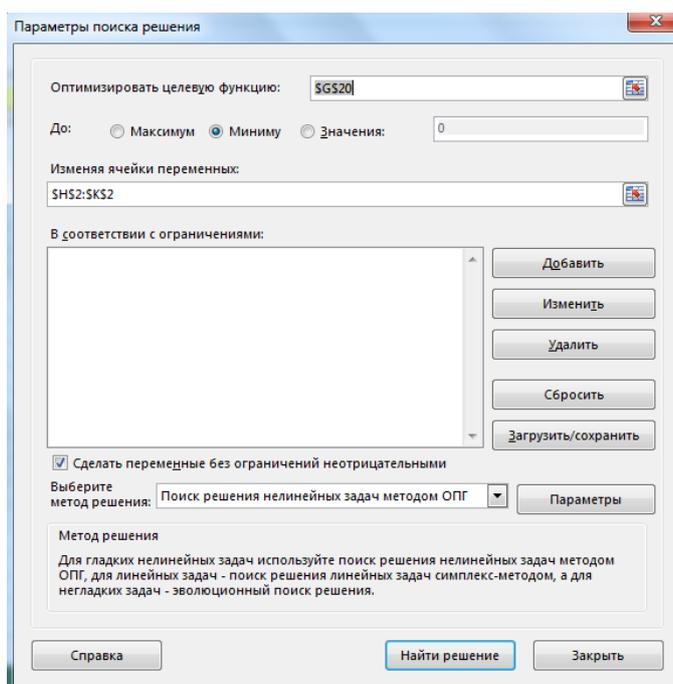

Рисунок 3.3 – Вигляд налаштувань надбудови «Розв’язувач»

Отже, модель має вигляд $Y = -56330,427 + 0,140X_1 + 0,695X_4 - 0,078X_6$

Екстраполювавши дані значень чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)), суми амортизаційних нарахувань та вартості оборотних активів на три роки, визначимо прогнозні значення чистого фінансового результату підприємства (рис. 3.4).

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K
1	Роки	X1	X4	X6	Y	Yp	(Y-Yp)^2	a0	a1	a2	a3
2	2009	901760	117621	1144900	40620	62445,25	476341517,6	-56330,427	0,140	0,695	-0,078
3	2010	516660	130977	1762680	42560	-30711,1	5368654056				
4	2011	1385360	124425	1160440	116650	133876,2	296743656,2				
5	2012	1944460	121464	1457120	138120	187120,6	2401057284				
6	2013	1833600	56070	1217560	146800	144857	3775170,923				
7	2014	1663200	59850	1116640	161800	131450,9	921068814,7				
8	2015	1651200	107730	1252420	197200	152411,2	2006035802				
9	2016	1103800	111258	1319360	220400	72744,23	21802227335				
10	2017	2365200	86310	1231640	160300	239429,8	6261532978				
11	2018	2137445	217 838	1 595 986	361110	270328	8241369023				
12	2019	1732862	35 953	1 824 836	40855	69198,76	803368932,8				
13	2020	1791554	162 265	1 721 635	50041	173296,2	15191845256				
14	2021	1992108	369601	2664547	182636	271745,5	7940502236				
15	2022	2154804	461661	3164955	182636	319403,9	18705450371				
16	2023	3498246	526312	3765098	661907	506038,5	24294995492				
17						Σ	1,14715E+11				
18	2024	2686341	364095,6	2848370		551033,5					
19	2025	2799865	387196,4	2984418		726982,3					
20	2026	2913388	410297,2	3120465		780718,2					

Рисунок 3.4 – Визначення прогнозних значень чистого фінансового результату ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Графіки фактичних і теоретичних значень чистого фінансового результату ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» наведені на рис. 3.5.

Рисунок 3.5 – Графіки фактичних і теоретичних значень чистого фінансового результату ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Отже, згідно з розрахунками, прогнозні значення чистого фінансового результату ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» у 2024 році становить 551033 тис.грн., у 2025 році - 726982 тис.грн., у 2026 році - 780718 тис.грн.

3.2 Прогнозування фінансово-економічних показників ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» з використанням адаптивних моделей

На початковому етапі прогнозування фінансово-економічних показників ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» проведемо прогноз чистого доходу від реалізації продукції, використовуючи адаптивні моделі Брауна та Хольта.

Щоб отримати максимально узагальнений прогноз чистого доходу, застосуємо обидві моделі, що дозволить отримати комплексний та більш точний результат.

Спочатку виконаємо прогноз на основі моделі Брауна, яка є поширеною та базується на ковзній середній. Оскільки чистий дохід підприємства має лінійну тенденцію, застосуємо модель Брауна першого порядку, що містить два коефіцієнти: закономірну складову та приріст (швидкість зростання). Розрахунки проведемо у Microsoft Excel.

Для побудови адаптивної моделі Брауна необхідно виконати розрахунки у п'ять етапів, які згруповані та візуально відображені на рисунку 3.6 [28].

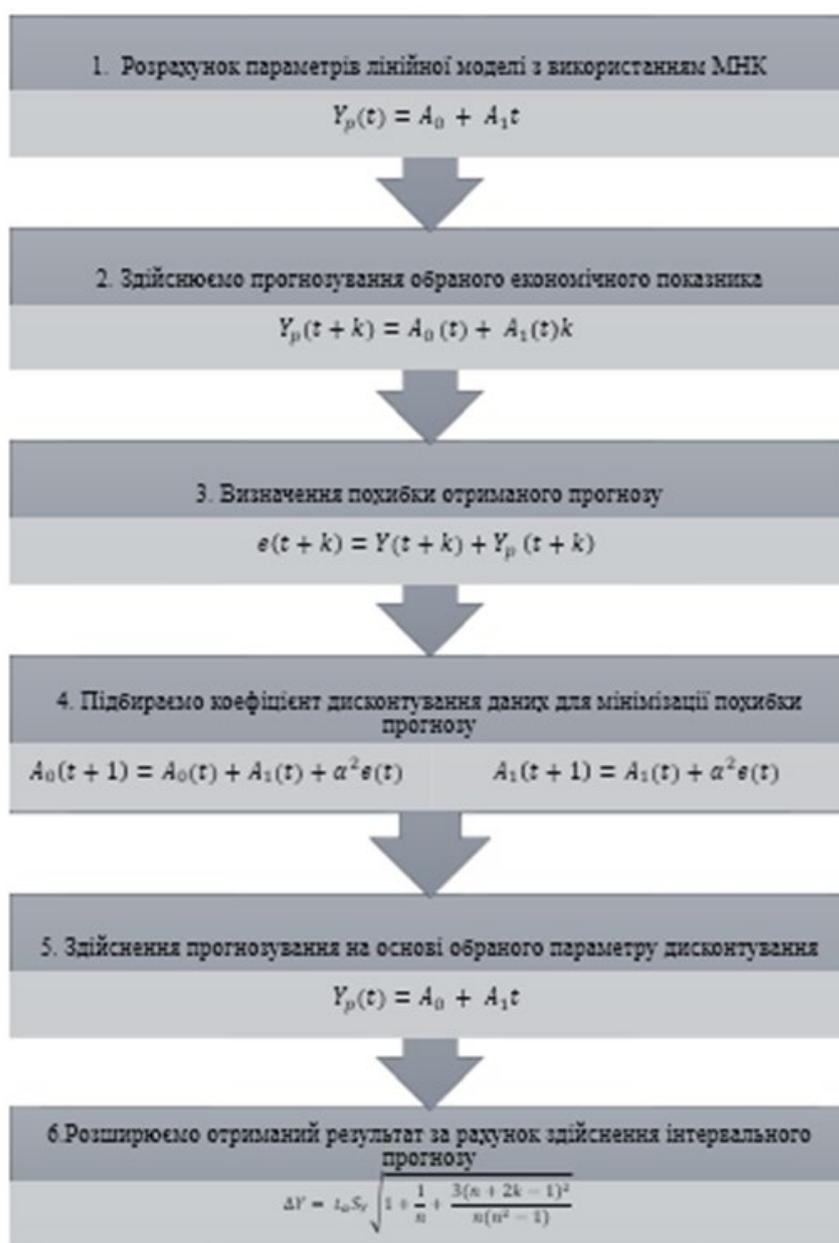

Рисунок 3.6 – Етапи побудови адаптивної моделі Брауна [28]

Виконавши усі розрахунки відповідно до рисунку 3.6 ми отримали прогноз на 2024-2026рр. Прогнозне значення чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» зобразимо на рисунках 3.7 та 3.8 та побудуємо графік (рис. 3.9), котрий буде містити вихідні дані, прогнозований ряд та верхню і нижню межу даного прогнозу.

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	Роки	рівні	ЧД, Yt	B	A	Прогнозоване значення, Yp	похибка прогнозування, e	(Yt-Yp) ²
2	2011	1	1944460	1461335,27	72301,36	1533636,63	410823,37	168775844317,76
3	2012	2	1833600	1537744,86	76409,59	1690564,04	143035,96	20459285318,70
4	2013	3	1663200	1615584,81	77839,95	1849104,66	-185904,66	34560543335,36
5	2014	4	1651200	1691565,71	75980,90	1995489,33	-344289,33	118535142596,88
6	2015	5	1103800	1764103,72	72538,01	2126793,78	-1022993,78	1046516269152,14
7	2016	6	2365200	1826411,80	62308,07	2200260,23	164939,77	27205126302,67
8	2017	7	2 137 445	1890369,27	63957,47	2338071,56	-200626,56	40251017021,65
9	2018	8	1 732 862	1952320,47	61951,20	2447930,11	-715068,11	511322404018,38
10	2019	9	1791554	2007121,00	54800,52	2500325,71	-708771,71	502357336801,35
11	2020	10	1708303	2054833,80	47712,81	2531961,87	-823658,87	678413932870,62
12	2021	11	1992108	2094310,02	39476,22	2528548,42	-536440,42	287768322197,14
13	2022	12	2154804	2128421,83	34111,81	2537763,60	-382959,60	146658054910,40
14	2023	13	3498246	2158704,05	30282,22	2552372,88	945873,12	894675953296,48
15	2024	11				2579674,68		4477499232139,52
16	2025	12				2627387,48		
17	2026	13				2675100,29		

Рисунок 3.7 – Реалізація моделі Брауна для розрахунку прогнозу чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

J	K	L	M	N	O	P	Q
A	B	alfa	табл.	середньоквадратична похибка, S	довірчий інтервал	верхня межа інтервального прогнозу	нижня межа інтервального прогнозу
72301,36	1461335,27	0,1	2,201	669141,183	1789697,115	3323333,74	-256060,49
36892,21217	292822,8561					3480261,16	-99133,07
0,258800864	497703,1525					3638801,78	59407,55
3,840816012	11					3785186,44	205792,22
9,51402E+11	2,72479E+12					3916490,89	337096,66
						3989957,35	410563,12
						4127768,68	548374,45
						4237627,23	658233,00
						4290022,82	710628,60
						4321658,98	742264,75
						4318245,53	738851,30
						4327460,71	748066,48
						4342070,00	762675,77
						4369371,79	789977,56
						4417084,60	837690,37
						4464797,40	885403,17

Рисунок 3.8 – Реалізація моделі Брауна для розрахунку прогнозу чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» (продовження)

Графічне зображення прогнозу чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за допомогою адаптивної моделі Брауна наведено на рис. 3.9.

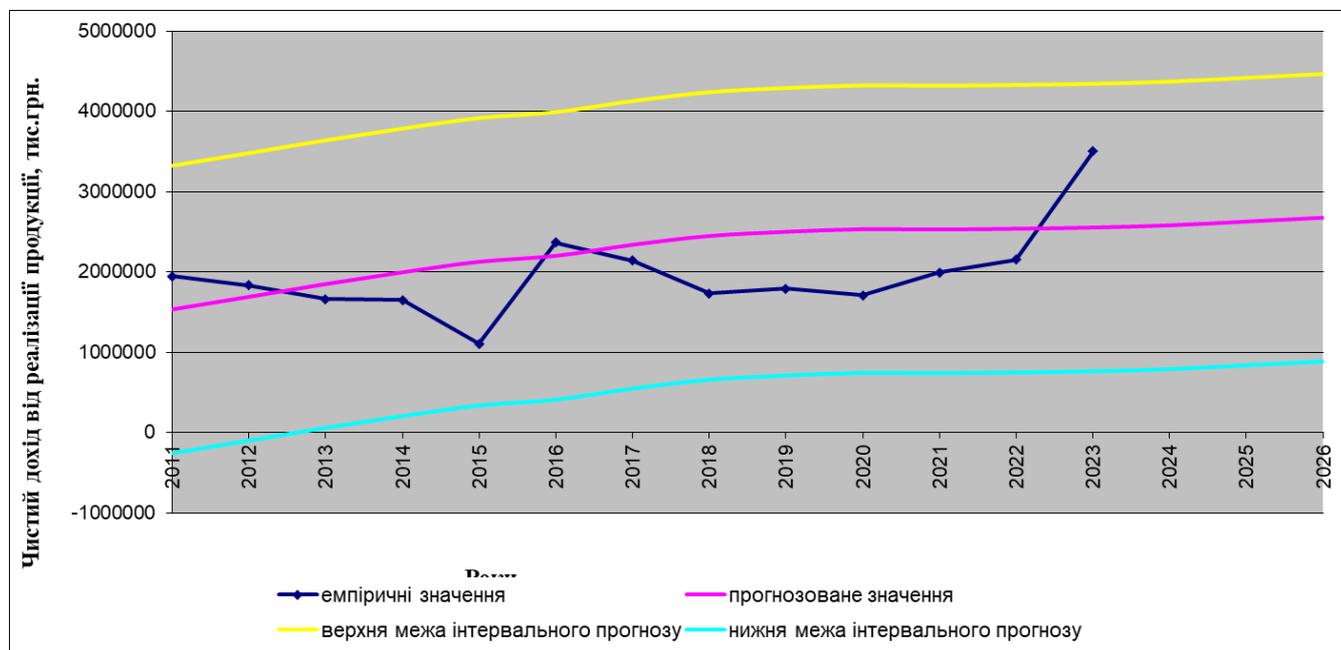

Рисунок 3.9 – Графічне зображення прогнозу чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за допомогою адаптивної моделі Брауна

У результаті прогнозу: отримано прогнозне значення чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три періоди, а саме: 2024 рік – 2579674,680 тис.грн., 2025 рік – 2627387,480 тис.грн., 2026 рік – 2675100,290 тис.грн. Прогнозні значення вказують на позитивну тенденцію розвитку показника, що досліджується.

Наступною моделлю, яку застосуємо для прогнозування, є адаптивна модель Хольта. Вона є удосконаленням моделі Брауна, оскільки включає не лише експоненціальне згладжування даних, але й трендовий компонент. Застосування моделі Хольта дозволяє оцінити не лише поточний рівень ряду, але й визначити тенденцію розвитку досліджуваного явища чи процесу. Для цього до коефіцієнта згладжування ряду додається другий коефіцієнт – згладжування тренду.

Хольт розвинув модель простого експоненціального згладжування, додавши до неї тренд. Якщо часовий ряд має тенденцію до зростання чи спадання, то разом з оцінкою поточного рівня ряду необхідно виділити тренд. Для управління рівнем і нахилом у моделі Хольта використовуються два коефіцієнти згладжування – коефіцієнти згладжування ряду (α) та тренду (β).

Побудова прогнозної моделі Хольта вимагає виконання певної сукупності задач (рис.3.10) [28].

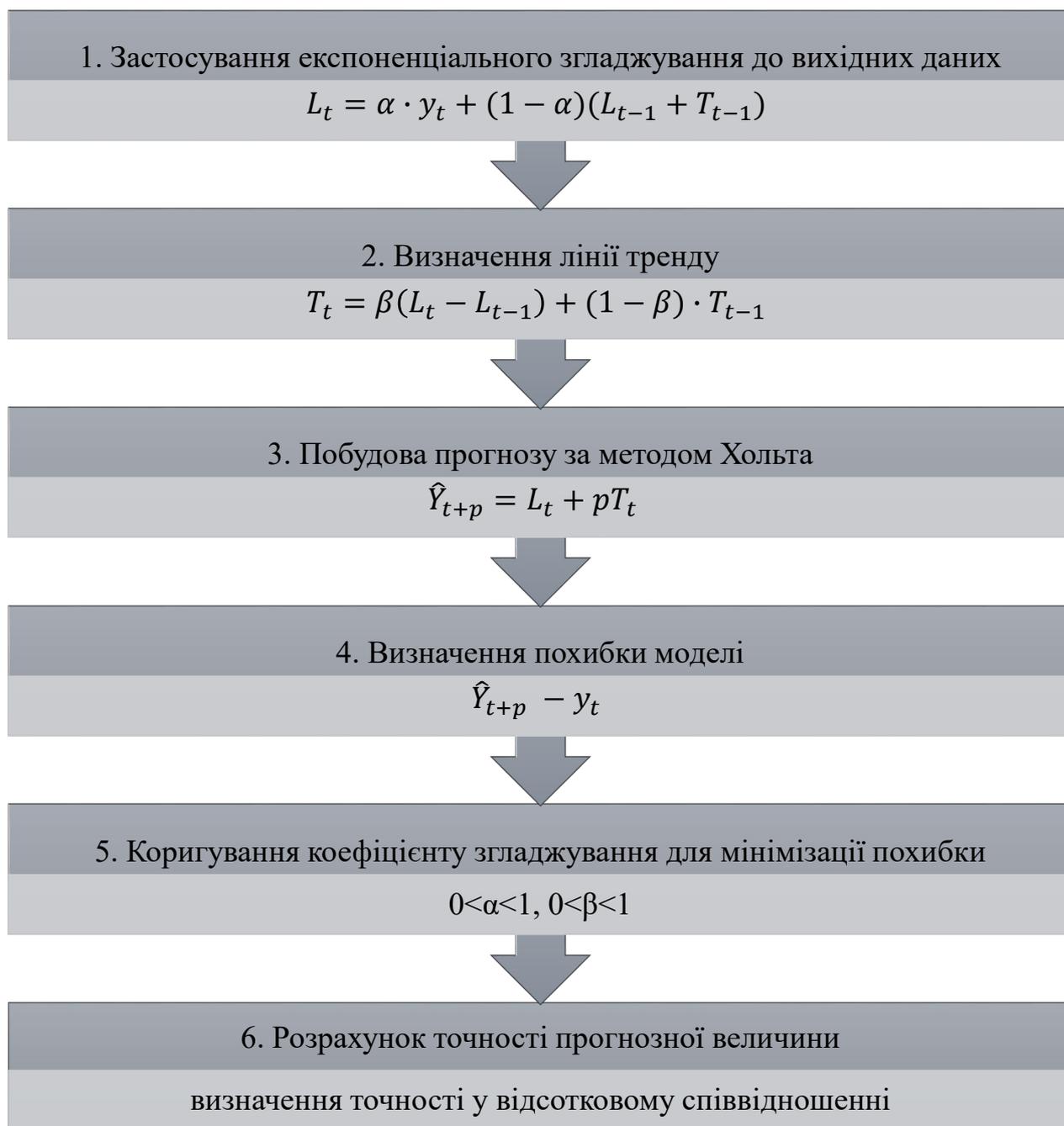

Рисунок 3.10 – Етапи побудови адаптивної моделі Хольта [28]

1	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L
2				a=	0,4			Для оцінки точності прогнозу				
3				b=	0,4							
4	Роки	рівні	ЧД, Yt	Lt, експоненціально-згладжений ряд	Tt, значення тренду	p, номер періоду для прогнозу	прогноз за методом Хольта, Yt+p=Lt+p*Tt	прогноз	похибка моделі	відхилення похибки	Точність прогнозу	Ряд з моделлю прогнозу, Tt+p
5	2011	1	1944460	1944460	0			1944460,00			93,88%	1944460,00
6	2012	2	1833600	1900116,00	-17737,60			1944460,00	-110860,00	0,004		1833600,00
7	2013	3	1663200	1794707,04	-52806,14			1882378,40	-219178,40	0,017		1663200,00
8	2014	4	1651200	1705620,54	-67318,29			1741900,90	-90700,90	0,003		1651200,00
9	2015	5	1103800	1424501,35	-152838,65			1638302,25	-534502,25	0,234		1103800,00
10	2016	6	2365200	1709077,62	22127,32			1271662,70	1093537,30	0,214		2365200,00
11	2017	7	2 137 445	1893700,97	87125,73			1731204,94	406240,06	0,036		2137445,00
12	2018	8	1 732 862	1881640,82	47451,38			1980826,69	-247964,69	0,020		1732862,00
13	2019	9	1791554	1874076,92	25445,27			1929092,20	-137538,20	0,006		1791554,00
14	2020	10	1708303	1823034,51	-5149,80			1899522,18	-191219,18	0,013		1708303,00
15	2021	11	1992108	1887574,02	22725,92			1817884,71	174223,29	0,008		1992108,00
16	2022	12	2154804	2008101,57	61846,57			1910299,95	244504,05	0,013		2154804,00
17	2023	13	3498246	2641267,29	290374,23			2069948,14	1428297,86	0,167		3498246,00
18	2024				2024	1	2931641,51					2931641,51
19	2025				2025	2	3222015,74					3222015,74
20	2026				2026	3	3512389,97					3512389,97

Рисунок 3.11 – Розрахунки прогнозних значень чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за допомогою моделі Хольта

Графічне зображення прогнозних значень чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за допомогою моделі Хольта наведено на рис. 3.12.

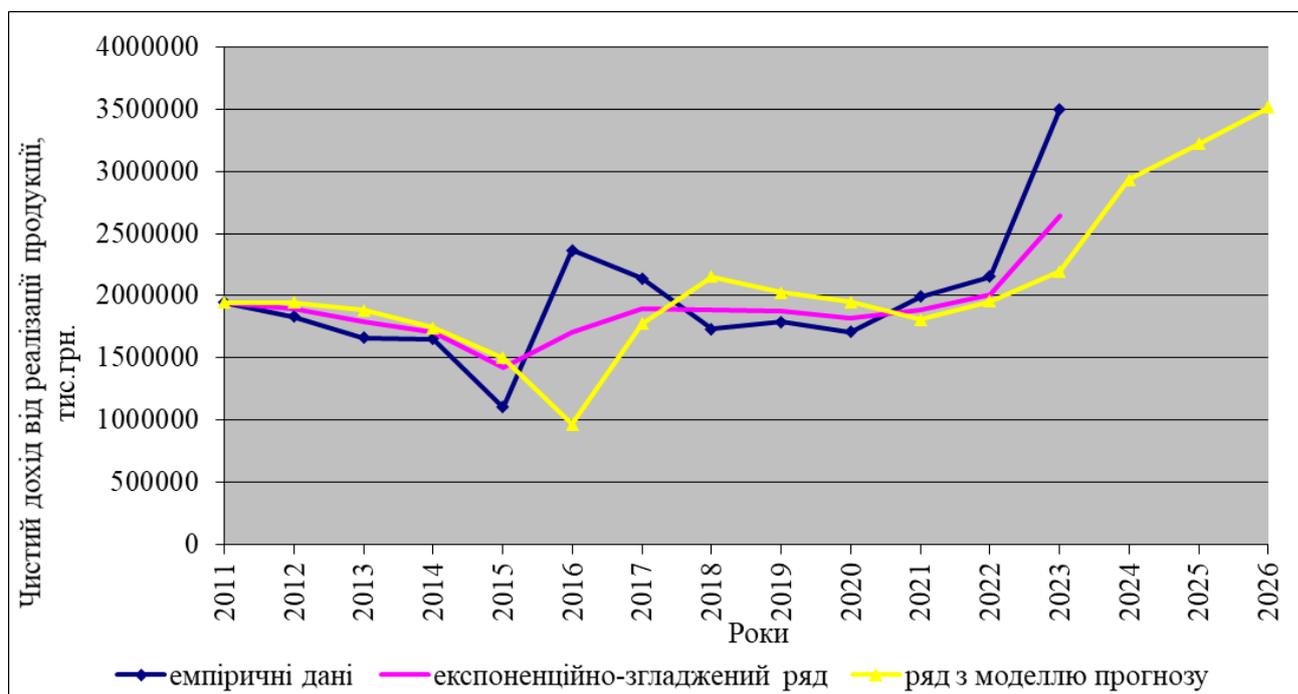

Рисунок 3.12 – Графічне зображення прогнозу чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за допомогою моделі Хольта

Отже, отримано прогнозне значення чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три періоди, а саме: 2024 рік –

2931641,510 тис.грн., 2025 рік – 3222015,740 тис.грн., 2026 рік – 3512389,970 тис.грн.

Найменша похибка моделі була досягнута при значеннях коефіцієнтів $\alpha=0,4$, $\beta=0,4$ що забезпечує точність розрахунків на рівні 93,32%. Отриманий прогноз свідчить про тенденцію до збільшення досліджуваного показника.

У табл. 3.2 наведено порівняння результатів прогнозування за допомогою моделей Брауна та Хольта

Таблиця 3.2 Порівняння результатів прогнозування за допомогою моделей Брауна та Хольта

Роки прогнозу	Прогнозне значення чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка», тис.грн		Середнє прогнозне значення
	Модель Брауна	Модель Хольта	
2024	2579674,680	2931641,510	2755658,095
2025	2627387,480	3222015,740	2924701,610
2026	2675100,290	3512389,970	3093745,130

Варто зауважити, що адаптивна модель Хольта має більшу точність прогнозу, яка дорівнює 93,88%.

Тенденція зміни чистого доходу підприємства показує, що у майбутньому спостерігається його збільшення, тому варто спрямувати діяльність підприємства на розробку стратегії подальшого розвитку, інвестування у виробництво, розширення асортименту, вихід на нові ринки.

На другому кроці прогнозування фінансово-економічних показників ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» здійснимо прогноз валового прибутку за допомогою адаптивних моделей прогнозування Брауна та Хольта.

На рис. 3.13 та 3.14 наведено розрахунок в MS Excel прогнозних значень валового прибутку (збитку) за допомогою адаптивної моделі Брауна.

На рис. 3.14 наведено графічне зображення прогнозу валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за допомогою моделі Брауна.

	A	B	C	D	E	F	G	H
1	Роки	рівні	ВП, Yt	B	A	Прогнозоване значення, Yr	похибка прогнозування, e	(Yt-Yr) ²
2	2011	1	651686	438153,45	3477,61	441631,06	210054,99	44123099743,87
3	2012	2	466455	460536,01	22382,56	505301,12	-38846,08	1509017544,07
4	2013	3	365904	479422,42	18886,41	536081,64	-170177,64	28960430822,24
5	2014	4	313728	482992,84	3570,42	497274,52	-183546,52	33689326427,49
6	2015	5	298026	470044,07	-12948,77	405300,24	-107274,24	11507763444,48
7	2016	6	756864	447440,62	-22603,45	311819,94	445044,06	198064216126,42
8	2017	7	716 365	464891,14	17450,52	587044,77	129320,23	16723722450,32
9	2018	8	440 828	493980,48	29089,34	726695,19	-285867,19	81720051299,07
10	2019	9	125737	497341,77	3361,29	527593,40	-401856,40	161488563642,73
11	2020	10	195928	464535,99	-32805,78	136478,15	59449,85	3534285012,23
12	2021	11	197964	437080,69	-27455,30	135072,42	62891,58	3955350844,59
13	2022	12	336742	415285,64	-21795,06	153744,97	182997,03	33487911587,78
14	2023	13	1146230	409960,31	-5325,32	340731,12	805498,88	648828451426,85
15	2024	14				435405,79		1267592190372,15
16	2025	15				480080,47		
17	2026	16				524755,15		

Рисунок 3.13 – Реалізація моделі Брауна для розрахунку прогнозу валового прибутку (збитку) ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

J	K	L	M	N	O	P	Q
A	B	alfa	табл	середньоквадратична похибка, S	довірчий інтервал	верхня межа інтервального прогнозу	нижня межа інтервального прогнозу
3477,61	438153,45	0,3	2,228	339463,774	919137,213	1360768,27	-477506,16
22141,13122	175739,7809					1424438,33	-413836,09
0,002237669	298700,1907					1455218,86	-383055,57
0,02466956	11					1416411,74	-421862,69
2201062640	9,8144E+11					1324437,46	-513836,97
						1230957,15	-607317,27
						1506181,98	-332092,45
						1645832,41	-192442,02
						1446730,61	-391543,82
						1055615,36	-782659,07
						1054209,63	-784064,79
						1072882,19	-765392,24
						1259868,33	-578406,10
						1354543,01	-483731,42
						1399217,68	-439056,74
						1443892,36	-394382,07

Рисунок 3.14 – Реалізація моделі Брауна для розрахунку прогнозу валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» (продовження)

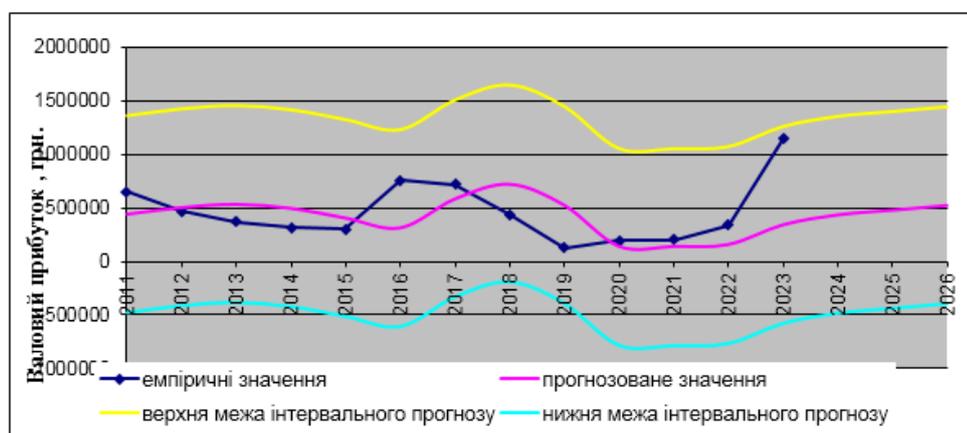

Рисунок 3.15 – Графічне зображення прогнозу валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за допомогою адаптивної моделі Брауна

Отже, отримано прогнозні значення валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три періоди, а саме: 2024 рік – 435405,790 тис.грн., 2025 рік – 480080,470 тис.грн., 2026 рік – 524755,150 тис.грн. Отриманий прогноз вказує на позитивну тенденцію розвитку валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

На рис. 3.16. наведено розрахунок в MS Excel прогнозних значень валового прибутку (збитку) за допомогою адаптивної моделі Хольта.

Роки	рівні	ВП, Yt	Lt, експоненціально-згладжений ряд	Tt, значення тренду	p, номер періоду для прогнозу	прогноз за методом Хольта, $Y_{t+p}=L_t+p \cdot T_t$	прогноз	похибка моделі	відхилення похибки	Точність прогнозу	Ряд з моделлю прогнозу, $T_t + p$
			a=0,5	b=0,1			Для оцінки точності прогнозу				
2011	1	651686	651686	0			651686,05				651686,05
2012	2	466455	559070,55	-9261,55			651686,05	-185231,01	0,158		651686,05
2013	3	365904	457856,50	-18456,80			549809,00	-183905,00	0,253		549809,00
2014	4	313728	376563,85	-24740,38			439399,70	-125671,70	0,160		439399,70
2015	5	298026	324924,73	-27430,26			351823,46	-53797,46	0,033		302342,69
2016	6	756864	527179,24	-4461,78			297494,47	459369,53	0,368		242633,96
2017	7	716365	619541,23	5220,60			522717,46	193647,54	0,073		513793,89
2018	8	440828	532794,91	-3976,10			624761,82	-183933,82	0,174		635203,01
2019	9	125737	327277,91	-24130,19			528818,82	-403081,82	10,277		520866,62
2020	10	195928	249537,86	-29491,17			303147,72	-107219,72	0,299		254887,35
2021	11	197964	209005,34	-30595,31			220046,69	-22082,69	0,012		161064,34
2022	12	336742	257576,02	-22678,71			178410,04	158331,96	0,221		117219,42
2023	13	1146230	690563,65	22887,93			234897,31	911332,69	0,632		189539,89
2024				2024	1	827283,37					827283,37
2025				2025	2	988163,56					988163,56
2026				2026	3	1149043,74					1149043,74

Рисунок 3.16 – Реалізація моделі Хольта для розрахунку прогнозу валового прибутку (збитку) ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Графічне зображення прогнозу валового прибутку (збитку) ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за допомогою моделі Хольта наведено на рис. 3.17.

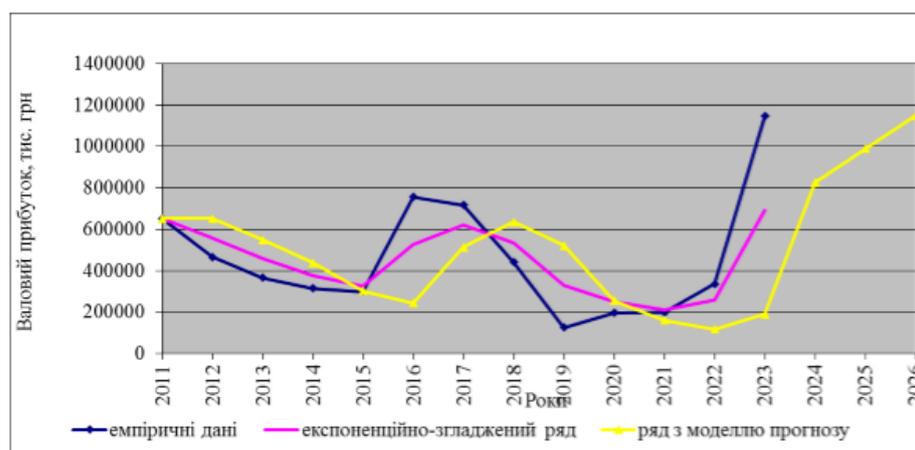

Рисунок 3.17 – Графічне зображення прогнозу валового прибутку (збитку) ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за допомогою моделі Хольта

У результаті прогнозу ми отримали прогнозне значення валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три періоди, а саме: 2021 рік – 827283,370 тис.грн., 2022 рік – 988163,560 тис.грн., 2023 рік – 1149043,740 тис.грн.

Найменше значення похибки моделі було досягнуто при значенні коефіцієнтів $\alpha=0,5$; $\beta=0,1$ Точність отриманих розрахунків складає 71,41%. Отриманий прогноз вказує на позитивну тенденцію розвитку валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

Таблиця 3.3 Порівняння результатів прогнозування за допомогою моделей Брауна та Хольта

Роки прогнозу	Прогнозне значення валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка», тис.грн		Середнє прогнозне значення
	Модель Брауна	Модель Хольта	
2024	435405,790	827283,370	631344,580
2025	480080,470	988163,560	734122,015
2026	524755,150	1149043,740	836899,445

Проаналізувавши розрахунки отримані у таблиці 3.3, підсумовуємо, що отримані прогнозні значення валового прибутку (збитку) ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» є різними. Середнє прогнозне значення за період 2024-2026 рр. складає 631344,580 тис.грн., 734122,015 тис.грн та 836899,445 тис.грн відповідно.

Варто виокремити, що точність прогнозу валового прибутку підприємства є недостатньо точною через значні коливання цього показника.

3.3 Прогнозування ймовірності банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»

Прогноз банкрутства за моделлю Альтмана.

Одним із показників ймовірності швидкого банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» є Y-рахунок Альтмана, який розраховується за такою формулою (4-факторна модель):

$$Y\text{-рахунок} = 6,56T_1 + 3,26T_2 + 6,72T_3 + 1,05T_4 \quad (3.1)$$

де :

T1 – Відношення оборотного капіталу до величини всіх активів;

T2 – Відношення нерозподіленого прибутку до величини всіх активів;

T3 – Відношення ЕВІТ до всіх активів;

T4 – Відношення власного капіталу до позикового.

Ймовірність банкрутства в залежності від значення Y-рахунку Альтмана становить:

1,1 і менше – висока ймовірність банкрутства;

від 1,1 до 2,6 – середня ймовірність банкрутства;

від 2,6 і вище – низька ймовірність банкрутства.

Таблиця 3.4 Вихідні дані для розрахунку коефіцієнтів

Показники	2022	2023
1. Оборотний капітал, тис.грн .	2344855	2635536
2. Активи, тис.грн .	4986388	5818762
3. Відношення оборотного капіталу до величини всіх активів, T1	0,4703	0,4529
4. Нерозподілений прибуток, тис.грн .	182636	661907
5. Середня величина активів, тис. грн .	4748308,5	5402575
6. Відношення нерозподіленого прибутку до величини всіх активів, T2	0,0385	0,1225
7. Бухгалтерський прибуток (ЕВІТ), тис.грн .	182636	661907
8. Відношення ЕВІТ до величини всіх активів, T3	0,0385	0,1225
9. Власний капітал, тис. грн .	3560364	4025663
10. Позиковий капітал, тис.грн .	1426024	1793099
11. Відношення власного капіталу до позикового, T4	2,4967	2,2451
12. Виручка, тис.грн .	2154804	3498246
13. Оборотність активів, K2	0,45	0,65

Таблиця 3.5 Прогноз банкрутства за моделлю Альтмана за 2022 рік

Коефіцієнт	Множник	Значення	Y-рахунок
T1	6,56	0,4703	3,09
T2	3,26	0,0385	0,13
T3	6,72	0,0385	0,26
T4	1,05	2,4967	2,62
Y-рахунок Альтмана			6,1

Для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» значення Y-рахунку на 2022 р. склало 6,1. Це означає, що ймовірність банкрутства підприємства на 2022 рік низька.

Таблиця 3.6 Прогноз банкрутства за моделлю Альтмана за 2023 рік

Коефіцієнт	Множник	Значення	Y-рахунок
T1	6,56	0,4529	2,97
T2	3,26	0,1225	0,4
T3	6,72	0,1225	0,82
T4	1,05	2,2451	2,36
Y-рахунок Альтмана			6,55

Для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» значення Y-рахунку на 2023 рік склало 6,55. Це означає, що ймовірність банкрутства підприємства на 2023 рік низька.

5-факторна модель Альтмана:

$$Y=3,3*K1+1,0*K2+0,6*K3+1,4*K4+1,2*K5 \quad (3.2)$$

K1 – рентабельність активів з бухгалтерського прибутку;

K2 – оборотність активів;

K3 – відношення ринкової вартості власного капіталу до позикових зобов'язань;

K4 – рентабельність активів з нерозподіленого прибутку;

K5 – частка оборотних коштів у активах.

Ймовірність банкрутства в залежності від значення Y-рахунку Альтмана становить:

1,8 і менше – висока ймовірність банкрутства;

від 1,8 до 3 – середня ймовірність банкрутства;

від 3 і вище – низька ймовірність банкрутства.

Таблиця 3.7 Прогноз банкрутства за моделлю Альтмана за 2022 рік

Коефіцієнт	Множник	Значення	Y-рахунок
1	2	3	4
K1	3,3	0,0385	0,13
K2	1	0,45	0,45

Продовження табл. 3.7

1	2	3	4
K3	0,6	2,4967	1,5
K4	1,4	0,0385	0,05
K5	1,2	0,4703	0,56
Y-рахунок Альтмана			2,69

Для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» значення Y-рахунку на 2022 р. склало 2,69. Це означає, що ймовірність банкрутства підприємства за п'ятифакторною моделлю Альтмана на 2022 рік є середньою.

Таблиця 3.8 Прогноз банкрутства за моделлю Альтмана за 2023 рік

Коефіцієнт	Множник	Значення	Y-рахунок
K1	3,3	0,1225	0,4
K2	1	0,65	0,65
K3	0,6	2,2451	1,35
K4	1,4	0,1225	0,17
K5	1,2	0,4529	0,54
Y-рахунок Альтмана			3,11

Для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» значення Y-рахунку на 2023 рік склало 3,11. Це означає, що ймовірність банкрутства підприємства за п'ятифакторною моделлю Альтмана на 2023 рік є низькою.

Прогноз банкрутства за моделлю Таффлера.

Одним із показників ймовірності швидкого банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» є модель Таффлера, який розраховується за такою формулою:

$$Y=0,53*K1+0,13*K2+0,18*K3+0,16*K4 \quad (3.3)$$

де :

K1 – Співвідношення чистого прибутку та короткострокових зобов'язань;

K2 – Співвідношення оборотних активів із сумою зобов'язань;

K3 – Співвідношення короткострокових зобов'язань з активами;

K4 – Співвідношення виручки від реалізації з активами.

Ймовірність банкрутства в залежності від значення Y-рахунку Таффлера становить:

0,2 і менше – висока ймовірність банкрутства;

від 0,2 до 0,3 – середня ймовірність банкрутства;

від 0,3 і вище - низька ймовірність банкрутства.

Таблиця 3.9 Прогноз банкрутства за моделлю Таффлера за 2022 рік

Коефіцієнт	Множник	Значення	Y-рахунок
T1	0,53	0,0385	0,02
T2	0,13	1,6443	0,214
T3	0,18	0,1645	0,03
T4	0,16	0,45	0,072
Y-рахунок Таффлера			0,336

Для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» значення Y-рахунку на 2022 р. склало 0.336. Це означає, що ймовірність банкрутства підприємства на 2022 рік.

Таблиця 3.10 Прогноз банкрутства за моделлю Таффлера за 2023 рік

Коефіцієнт	Множник	Значення	Y-рахунок
T1	0,53	0,1225	0,065
T2	0,13	1,4698	0,191
T3	0,18	0,1941	0,035
T4	0,16	0,65	0,104
Y-рахунок Таффлера			0,395

Для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» значення Y-рахунку на 2023 становило 0.395. Це означає, що ймовірність банкрутства підприємства на 2023 рік.

Прогноз банкрутства за моделлю Ліса.

Одним із показників ймовірності швидкого банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» є модель Ліса, який розраховується за такою формулою:

$$Y=0,063*K1+0,092*K2+0,057*K3+0,001*K4 \quad (3.4)$$

де :

K1 – Співвідношення оборотного капіталу з активами;

K2 – Співвідношення прибутку від реалізації з активами;

K3 – Співвідношення нерозподіленого прибутку з активами;

K4 – Співвідношення власного та позикового капіталу.

Передбачувана ймовірність банкрутства в залежності від значення Y-рахунку Ліса складає:

нижче 0,037 – значна ймовірність банкрутства;

0,037 і вище – незначна ймовірність банкрутства.

Таблиця 3.11 Прогноз банкрутства за моделлю Ліса за 2022 рік

Коефіцієнт	Множник	Значення	Y-рахунок
K1	0,063	0,4703	0,0296
K2	0,092	0,0709	0,0065
K3	0,057	0,0385	0,0022
K4	0,001	2,4967	0,0025
Y-рахунок Ліса			0,0408

Для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» значення Y-рахунку на 2022 становило 0,0408. Це означає, що ймовірність банкрутства підприємства на 2022 рік незначна.

Таблиця 3.12 Прогноз банкрутства за моделлю Ліса за 2023 рік.

Коефіцієнт	Множник	Значення	Y-рахунок
K1	0,063	0,4529	0,0285
K2	0,092	0,2122	0,0195
K3	0,057	0,1225	0,007
K4	0,001	2,2451	0,0022
Y-рахунок Ліса			0,0572

Для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» значення Y-рахунку на 2023 становило 0.0572. Це означає, що ймовірність банкрутства підприємства на 2023 рік незначна.

Прогноз банкрутства за моделлю Спрінгейта .

Одним із показників ймовірності швидкого банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» є модель Спрінгейта , який розраховується за такою формулою:

$$Y=1,03X1+3,07X2+0,66X3+0,4X4 \quad (3.5)$$

де :

X1 – відношення оборотних коштів до загальної суми активів;

X2 – відношення прибутку до сплати податку та відсотків до загальної суми активів;

X3 – відношення прибутку до оподаткування до поточних зобов'язань;

X4 – відношення виручки від продажу до загальної суми активів.

Передбачувана ймовірність банкрутства в залежності від значення Y-рахунку Спрінгейта складає:

нижче 0,862 – значна ймовірність банкрутства;

0,862 і вище – незначна ймовірність банкрутства.

Таблиця 3.13 Прогноз банкрутства за моделлю Спрінгейта за 2022 рік

Коефіцієнт	Множник	Значення	Y-рахунок
K1	1,03	0,4703	0,4844
K2	3,07	0,0385	0,1182
K3	0,66	0,2733	0,1804
K4	0,4	0,45	0,18
Y-рахунок Спрінгейту			0,963

Для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» значення Y-рахунку на 2022 р. склало 0,963. Це означає, що ймовірність банкрутства підприємства на 2022 рік незначна.

Таблиця 3.14 Прогноз банкрутства за моделлю Спрінгейта за 2023 рік

Коефіцієнт	Множник	Значення	Y-рахунок
K1	1,03	0,4529	0,4665
K2	3,07	0,1225	0,3761
K3	0,66	0,679	0,4481
K4	0,4	0,65	0,26
Y-рахунок Спрінгейту			1,5507

Для ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» значення Y-рахунку на 2023 рік склало 1,5507. Це означає, що ймовірність банкрутства підприємства на 2023 рік незначна.

Наведемо загальний результат прогнозування ймовірності банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за 2023 рік за різними моделями (табл. 3.15).

Таблиця 3.15 Загальний результат прогнозування ймовірності банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за 2023 рік за різними моделями

Моделі	Ймовірність банкрутства		
	низька	середня	висока
1. Модель Альтмана (4 фактори)	v		
2. Модель Альтмана (5 факторів)	v		
3. Модель Таффлера	v		
4. Модель Ліса	v		
5. Модель Спрінгейта	v		
Разом	5	0	0

Таким чином, із п'яти проаналізованих моделей оцінки ймовірності банкрутства 5 свідчать про гарну фінансову стійкість підприємства, 0 – про наявність проблем, та 0 – про повну неспроможність підприємства.

Виходячи з цього, можна зробити висновок про те, що на поточний період ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» має стійкий фінансовий стан. Фінансові показники підприємства дуже близькі до оптимальних. Ризик настання банкрутства є низьким.

Висновки за розділом 3

У третьому розділі кваліфікаційної роботи, що має назву «Прогнозування фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»» для прогнозування чистого фінансового результату ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» ТОВ застосовано багатфакторну регресійну моделі, виконано прогнозування фінансово-економічних показників з використанням адаптивних моделей та ймовірності банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

Чистий фінансовий результат підприємства залежить від багатьох факторів,

тому для його прогнозування застосовано регресійний аналіз. Цей метод дозволяє виявити взаємозв'язки між різними показниками та оцінити їх вплив на рівень чистого фінансового результату підприємства. Основними факторами, що безпосередньо визначають чистий фінансовий результат підприємства, є, безумовно, його доходи та витрати. До непрямих факторів пропонуємо віднести обсяг активів підприємства та джерела їх фінансування.

За результатами проведеного дослідження, попередня система показників економіко-математичної моделі формування чистого фінансового результату підприємства виглядає наступним чином: X1 – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг); X2 – витрати на оплату праці; X3 – витрати на соціальні потреби; X4 – сума амортизаційних нарахувань; X5 – необоротні активи; X6 – вартість оборотних активів; X7 – довгострокові зобов'язання і забезпечення; X8 – поточні зобов'язання і забезпечення.

Всі розрахунки зроблено в табличному процесорі Microsoft Office Excel з використанням функції CORREL. Побудувавши регресійну модель залежності зміни чистого фінансового результату підприємства від змін чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)), суми амортизаційних нарахувань та вартості оборотних активів, модель має вигляд:

$$Y = -56330,427 + 0,140X1 + 0,695X4 - 0,078X6$$

Екстраполювавши дані значень чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)), суми амортизаційних нарахувань та вартості оборотних активів на три роки, визначили прогнозні значення чистого фінансового результату підприємства. Згідно з розрахунками, прогнозні значення чистого фінансового результату ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» у 2024 році становить 551033 тис.грн., у 2025 році 726982 тис.грн., у 2026 році 780718 тис.грн.

На початковому етапі прогнозування фінансово-економічних показників ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» проведено прогноз чистого доходу від реалізації продукції, використовуючи адаптивні моделі Брауна та Хольта.

Для моделі Брауна, виконавши усі розрахунки відповідно, ми отримали прогноз на 2024-2026рр. У результаті прогнозу: отримано прогнозне значення

чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три періоди, а саме: 2024 рік – 2579674,680 тис.грн., 2025 рік – 2627387,480 тис.грн., 2026 рік – 2675100,290 тис.грн. Прогнозні значення вказують на позитивну тенденцію розвитку показника, що досліджується.

Адаптивна модель Хольта є удосконаленням моделі Брауна, оскільки включає не лише експоненціальне згладжування даних, але й трендовий компонент. Застосування моделі Хольта дозволяє оцінити не лише поточний рівень ряду, але й визначити тенденцію розвитку досліджуваного явища чи процесу. Для цього до коефіцієнта згладжування ряду додається другий коефіцієнт – згладжування тренду. Побудова прогнозової моделі Хольта вимагає виконання певної сукупності задач. Отримане прогнозне значення чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три періоди, а саме: 2024 рік – 2931641,510 тис.грн., 2025 рік – 3222015,740 тис.грн., 2026 рік – 3512389,970 тис.грн. Найменша похибка моделі була досягнута при значеннях коефіцієнтів $\alpha=0,4$, " $\beta=0,4$ " що забезпечує точність розрахунків на рівні 93,32%. Отриманий прогноз свідчить про тенденцію до збільшення досліджуваного показника.

Варто зауважити, що адаптивна модель Хольта має більшу точність прогнозу, яка дорівнює 93,88%. Тенденція зміни чистого доходу підприємства показує, що у майбутньому спостерігається його збільшення, тому варто спрямувати діяльність підприємства на розробку стратегії подальшого розвитку, інвестування у виробництво, розширення асортименту, вихід на нові ринки.

На другому кроці прогнозування фінансово-економічних показників ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» здійснено прогноз валового прибутку за допомогою адаптивних моделей прогнозування Брауна та Хольта.

За допомогою адаптивної моделі Брауна отримано прогнозне значення валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три періоди, а саме: 2024 рік – 435405,790 тис.грн., 2025 рік – 480080,470 тис.грн., 2026 рік – 524755,150 тис.грн. Отриманий прогноз вказує на позитивну тенденцію розвитку валового прибутку підприємства. За допомогою адаптивної моделі Хольта отримано прогнозне значення валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три

періоди, а саме: 2021 рік – 827283,370 тис.грн., 2022 рік – 988163,560 тис.грн., 2023 рік – 1149043,740 тис.грн. Найменше значення похибки моделі було досягнуто при значенні коефіцієнтів $\alpha=0,5$; " $\beta=0,1$ " Точність отриманих розрахунків складає 71,41%. Отриманий прогноз вказує на позитивну тенденцію розвитку валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

Порівнявши результатів прогнозування за допомогою моделей Брауна та Хольта отримано прогнозні значення валового прибутку (збитку) ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка». Середнє прогнозне значення за період 2024 2026 рр. складає 631344,580 тис.грн., 734122,015 тис.грн та 836899,445 тис.грн відповідно. Варто виокремити, що точність прогнозу валового прибутку підприємства є недостатньо точною через значні коливання цього показника.

Проведено прогнозування ймовірності банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за допомогою моделі Альтмана (4-факторна модель та 5-факторна модель), моделі Таффлера, моделі Ліса та моделі Спрінгейта.

Із п'яти проаналізованих моделей оцінки ймовірності банкрутства 5 свідчать про гарну фінансову стійкість підприємства, 0 – про наявність проблем, та 0 – про повну неспроможність підприємства. Виходячи з цього, можна зробити висновок про те, що на поточний період ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» має стійкий фінансовий стан. Фінансові показники підприємства дуже близькі до оптимальних. Ризик настання банкрутства є низьким.

ВИСНОВКИ

Робота присвячена питанням прогнозування фінансово-економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства.

У першому розділі роботи, що має назву «Теоретичні основи прогнозування економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства» розкрито сутність, цілі, принципи та методи прогнозування на підприємстві, наведено основні фінансово-економічні показники діяльності сільськогосподарських підприємств та їх сутність та розкрито особливості прогнозування основних економічних показників діяльності сільськогосподарського підприємства.

Прогнозування це процес науково обґрунтованого передбачення майбутнього стану об'єкта, явища чи процесу, що відбуваються в межах підприємства або впливають на його діяльність. Сутність прогнозування полягає в наступному: прогнозування спирається на збір, обробку та аналіз різноманітної інформації, що стосується діяльності підприємства, ринкових умов, конкурентного середовища, макроекономічних показників.

Основними цілями прогнозування на підприємстві є: передбачення майбутніх тенденцій та змін, оцінка ризиків та можливостей, планування та прийняття рішень, підвищення ефективності управління. Система методів прогнозування формується через фіксацію можливих і структурованих за певними ознаками методів розробки прогнозів майбутнього стану того чи іншого суб'єкта господарювання. Методи прогнозування класифікуються за різними критеріями. Найчастіше застосовуються різні кількісні та якісні методи.

Успішний розвиток сільського господарства неможливий без підвищення ефективності використання всіх наявних ресурсів: землі, праці, енергії, матеріалів, фінансів та біокліматичних умов. Для оцінки ефективності сільськогосподарського виробництва важливо розглядати кожен вид ресурсів окремо. Сільське господарство є унікальною галуззю економіки, яка має свої особливості, що впливають на її управління, прогнозування та планування і розвиток.

Основні особливості сільського господарства включають сезонність виробництва, залежність від природно-кліматичних умов, біологічні особливості, тривалий виробничий цикл, високий рівень ризиків, низьку еластичність пропозиції, значну залежність від державної підтримки, соціально-економічне значення, велику кількість малих і середніх підприємств, збереження навколишнього середовища та інновації та технології. Прогнозування економічних показників є невід'ємною частиною управління сільськогосподарським підприємством, оскільки дозволяє ефективно планувати діяльність, адаптуватися до змін у зовнішньому середовищі та досягати поставлених цілей.

У другому розділі кваліфікаційної роботи, що має назву «Організаційно-економічний аналіз діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» розкрито організаційно-правові основи функціонування ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка», проаналізовано фінансовий стан та проведено аналіз показників ефективності діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» – це успішне сільськогосподарське підприємство, розташоване в селі Яреськи, Шишацька селищна громада, Миргородський район, Полтавська область. У 2005 році шляхом об'єднання кількох агрофірм було створено підприємство, що спеціалізується на рослинництві, тваринництві та наданні супутніх послуг. Основна мета діяльності якого це отримання прибутку через ефективне ведення сільського господарства та суміжних напрямків.

Провівши аналіз фінансово стану ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка», можна зробити висновки, що підприємство характеризується досить високою незалежністю від зовнішніх джерел фінансування, коефіцієнт автономії підприємства за станом на 2023 рік становив 0,692 (частка власних коштів у загальній величині джерел фінансування наприкінці 2023 р. становить 69,2%). Отримане значення свідчить про оптимальний баланс власного та позикового капіталу. Тобто цей показник свідчить про хороше фінансове становище. Коефіцієнт вищий за нормативне значення 0,5, при якому позиковий капітал може бути компенсований власністю підприємства.

Коефіцієнт маневреності протягом періоду, що досліджувався був у межах норми та мав позитивну динаміку, що свідчить про достатність власних фінансових ресурсів для фінансування необоротних активів та частини оборотних.

Коефіцієнт фінансової стійкості протягом періоду, що досліджувався був у межах норми та мав негативну динаміку, що свідчить про здатність ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» залишатися платоспроможним в довгостроковій перспективі.

Аналіз основних показників ефективності діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» показав, що:

у 2023 році ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» має прибуток від продажів у розмірі 943550 тис.грн. Дохід від реалізації продукції підприємства за 2023 рік зріс на 27,69%. Прибуток від основної діяльності підприємства підвищився на 1085,77%, що є позитивним фактором. При цьому прибуток до сплати податків збільшився на 100%. Але порівнявши темпи зростання доходу від реалізації продукції і собівартості можна зробити висновки про неефективну діяльність підприємства (127,69<612,44);

дохід від реалізації продукції випереджає у своєму зростанні активи, що свідчить про прискорення оборотності коштів ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка». Чистий прибуток зріс не так значно як дохід від реалізації продукції. Таким чином, за 2023 рік співвідношення не виконується;

фондовіддача демонструє ефективність використання основних засобів підприємства (на 1 грн. основних засобів у 2023 році припадає 4,97 грн. доходу від реалізації продукції). Фондовіддача ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» збільшилася на 1,36 та становила 4.97 грн;

рентабельність основних засобів ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» зросла, що свідчить про можливість та достатню ефективність залучення інвестиційних вкладень у підприємство.

У третьому розділі кваліфікаційної роботи, що має назву «Прогнозування фінансово-економічних показників діяльності ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка»» для прогнозування чистого фінансового результату ТОВ «Агрофірма «ім.

Довженка» ТОВ застосовано багатofакторну регресійну моделі, виконано прогнозування фінансово-економічних показників з використанням адаптивних моделей та ймовірності банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

Чистий фінансовий результат підприємства залежить від багатьох факторів, тому для його прогнозування застосовано регресійний аналіз. Цей метод дозволяє виявити взаємозв'язки між різними показниками та оцінити їх вплив на рівень чистого фінансового результату підприємства. Основними факторами, що безпосередньо визначають чистий фінансовий результат підприємства, є, безумовно, його доходи та витрати. До непрямих факторів пропонуємо віднести обсяг активів підприємства та джерела їх фінансування.

За результатами проведеного дослідження, попередня система показників економіко-математичної моделі формування чистого фінансового результату підприємства виглядає наступним чином:

X1 – чистий дохід від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг);

X2 – витрати на оплату праці;

X3 – витрати на соціальні потреби;

X4 – сума амортизаційних нарахувань;

X5 – необоротні активи;

X6 – вартість оборотних активів;

X7 – довгострокові зобов'язання і забезпечення;

X8 – поточні зобов'язання і забезпечення.

Всі розрахунки зроблено в табличному процесорі Microsoft Office Excel з використанням функції CORREL. Побудувавши регресійну модель залежності зміни чистого фінансового результату підприємства від змін чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)), суми амортизаційних нарахувань та вартості оборотних активів, модель має вигляд:

$$Y = -56330,427 + 0,140X1 + 0,695X4 - 0,078X6$$

Екстраполювавши дані значень чистого доходу від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг)), суми амортизаційних нарахувань та вартості оборотних активів на три роки, визначили прогнозні значення чистого фінансового результату

підприємства. Згідно з розрахунками, прогнозні значення чистого фінансового результату ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» у 2024 році становить 551033 тис.грн., у 2025 році 726982 тис.грн., у 2026 році 780718 тис.грн.

На початковому етапі прогнозування фінансово-економічних показників ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» проведено прогноз чистого доходу від реалізації продукції, використовуючи адаптивні моделі Брауна та Хольта.

Для моделі Брауна, виконавши усі розрахунки відповідно, ми отримали прогноз на 2024-2026рр. У результаті прогнозу: отримано прогнозне значення чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три періоди, а саме: 2024 рік – 2579674,680 тис.грн., 2025 рік – 2627387,480 тис.грн., 2026 рік – 2675100,290 тис.грн. Прогнозні значення вказують на позитивну тенденцію розвитку показника, що досліджується.

Адаптивна модель Хольта є удосконаленням моделі Брауна, оскільки включає не лише експоненціальне згладжування даних, але й трендовий компонент. Застосування моделі Хольта дозволяє оцінити не лише поточний рівень ряду, але й визначити тенденцію розвитку досліджуваного явища чи процесу. Для цього до коефіцієнта згладжування ряду додається другий коефіцієнт – згладжування тренду. Побудова прогнозної моделі Хольта вимагає виконання певної сукупності задач. Отримане прогнозне значення чистого доходу від реалізації продукції ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три періоди, а саме: 2024 рік – 2931641,510 тис.грн., 2025 рік – 3222015,740 тис.грн., 2026 рік – 3512389,970 тис.грн. Найменша похибка моделі була досягнута при значеннях коефіцієнтів $\alpha=0,4$, $\beta=0,4$ що забезпечує точність розрахунків на рівні 93,32%. Отриманий прогноз свідчить про тенденцію до збільшення досліджуваного показника.

Варто зауважити, що адаптивна модель Хольта має більшу точність прогнозу, яка дорівнює 93,88%. Тенденція зміни чистого доходу підприємства показує, що у майбутньому спостерігається його збільшення, тому варто спрямувати діяльність підприємства на розробку стратегії подальшого розвитку, інвестування у виробництво, розширення асортименту, вихід на нові ринки.

На другому кроці прогнозування фінансово-економічних показників ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» здійснено прогноз валового прибутку за допомогою адаптивних моделей прогнозування Брауна та Хольта.

За допомогою адаптивної моделі Брауна отримано прогнозне значення валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три періоди, а саме: 2024 рік – 435405,790 тис.грн., 2025 рік – 480080,470 тис.грн., 2026 рік – 524755,150 тис.грн. Отриманий прогноз вказує на позитивну тенденцію розвитку валового прибутку підприємства. За допомогою адаптивної моделі Хольта отримано прогнозне значення валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» на три періоди, а саме: 2021 рік – 827283,370 тис.грн., 2022 рік – 988163,560 тис.грн., 2023 рік – 1149043,740 тис.грн. Найменше значення похибки моделі було досягнуто при значенні коефіцієнтів $\alpha=0,5$; " $\beta=0,1$ " Точність отриманих розрахунків складає 71,41%. Отриманий прогноз вказує на позитивну тенденцію розвитку валового прибутку ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка».

Порівнявши результатів прогнозування за допомогою моделей Брауна та Хольта отримано прогнозні значення валового прибутку (збитку) ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка». Середнє прогнозне значення за період 2024-2026 рр. складає 631344,580 тис.грн., 734122,015 тис.грн та 836899,445 тис.грн відповідно. Варто виокремити, що точність прогнозу валового прибутку підприємства є недостатньо точною через значні коливання цього показника.

Проведено прогнозування ймовірності банкрутства ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» за допомогою моделі Альтмана (4-факторна модель та 5-факторна модель), моделі Таффлера, моделі Ліса та моделі Спрінгейта.

Із п'яти проаналізованих моделей оцінки ймовірності банкрутства 5 свідчать про гарну фінансову стійкість підприємства, 0 – про наявність проблем, та 0 – про повну неспроможність підприємства. Виходячи з цього, можна зробити висновок про те, що на поточний період ТОВ «Агрофірма «ім. Довженка» має стійкий фінансовий стан. Фінансові показники підприємства дуже близькі до оптимальних. Ризик настання банкрутства є низьким.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ІНФОРМАЦІЙНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Алексеева М.М. Планування діяльності фірми К.: Фінанси і статистика, 2011. 143 с.
2. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств : Підручник. 2–ге вид., доп. і перероблене. К. : КНЕУ, 2002. 624 с.
3. Базилінська О.Я. Фінансовий аналіз: теорія та практика: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2009. 328 с.
4. Бідюк П.І Аналіз часових рядів: навч. посіб. К.: НТУУ «КПІ», 2013. 600 с.
5. Бобік В.М., Дзюба М.О. Реструктуризація та фінансове оздоровлення сільськогосподарських підприємств: посібник. К., 2015. С. 385-420.
6. Бойчик І.М. Економіка підприємства: навч. посіб. Вид. 2-ге, доп. і перер./ І.М.Бойчик. К.: Атіка, 2006. 528 с.
7. Вітлінський В.В. Аналіз, оцінка і моделювання економічного ризику К.:ДЕМІУР, 1996. 212 с.
8. Вітлінський В.В. Моделювання економіки: Навч. посібник. К.: КНЕУ, 2003. 408 с.
9. Геєць В.М., Клебанова Т.С., Черняк О.І. та ін. Моделі і методи соціально-економічного прогнозування: підручник. Х.: ІНЖЕК, 2005. 396 с.
10. Глівенко С.В., Соколов М.О., Теліженко О.М. Економічне прогнозування : навчальний посібник. Суми : Університетська книга, 2011. 207 с.
11. Гончарова А.І. Фактори підвищення рентабельності сільськогосподарської продукції України. *Економіка АПК*. 2008. №2. С. 70-78.
12. Грабовецький Б.Є. Планування та економічне прогнозування: навч.посіб. Вінниця: ВНТУ. Вінниця, 2013. 66 с.
13. Григорків В.С. Моделювання економіки: підручник. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2019. 360 с.
14. Гриньова В.М., Козирева О.В. Соціально-економічні проблеми інноваційного розвитку підприємств: Монографія. Харків: ІНЖЕК, 2006. 192 с.
15. Дацій О.І. Розвиток інноваційної діяльності в агропромисловому

виробництві України. К.: ННЦ ІАЕ, 2014. 119 с.

16. Дунда С.П. Розвиток підприємства та оцінка факторів, що на нього впливають. *Ефективна економіка*. 2016, №12. С. 28-39.

17. Заболоцький М.В., Прокопишин І.А. Основи фінансової математики: навчальний посібник. Львів: ЛНУ ім. І. Франка, 2016. 144 с.

18. Збарський В.А. Оцінка показників рентабельності підприємства. *Економіка АПК*. 2008. №3. С. 57-65.

19. Іванух Р.А., Дусановський С.Л., Білан Є.М. Аграрна економіка і ринок Тернопіль Збруч, 2003. С.234-240.

20. Камінська Н.І. Адаптивні методи у соціально-економічному прогнозуванні. *Моделювання економіки: проблеми, тенденції, досвід: тези доп. VII Міжнародна науково-методична конференція Форум молодих економістів-кібернетиків*. Тернопіль, 2016. С. 83-84.

21. Карпова О.Г. Аналіз динаміки прибутковості сільськогосподарських підприємств. *Економічні науки*. 2013. С. 34-45.

22. Касьяненко В.О., Старченко Л.В. Моделювання та прогнозування економічних процесів: навч. посібник. Суми: ВТД «Університетська книга». 2001 185 с.

23. Катаєв С.Л., Ткаченко А.М., Воронкова В.Г. Планування та прогнозування в умовах ринку : навчальний посібник для студ. ВНЗ. К. : Професіонал, 2006. 608 с.

24. Клебанова Т.С., Черняк О.І., Кизим М.О., Раєвнєва О.В. та інші. Прогнозування соціально-економічних процесів: навчальний посібник. Х.: ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2015. 656 с.

25. Климко О.Г., Щербініна С.А. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт з дисципліни «Економіко-математичні методи та моделі: економетрика» (Модуль 1). Полтава: ПолтНТУ, 2021. 36 с.

26. Климко О.Г., Щербініна С.А. Методичні вказівки до виконання лабораторних робіт із дисципліни «Економіко-математичні методи та моделі: економетрика» (Модуль 2). Полтава: ПолтНТУ, 2021. 32 с.

27. Кобець С.П. Методичні вказівки до лабораторних занять із дисципліни «Прогнозування соціально-економічних процесів для здобувачів спеціальності 051 «Економіка». Полтава : Нац. ун-т ім. Ю. Кондратюка, 2024. 74 с.

28. Кобець С.П., Лузіна А.О. Застосування адаптивних моделей для прогнозування чистого доходу від реалізації продукції. *Ефективна економіка*. 2019. №4. С. 15-31 URL: <http://www.economy.nayka.com.ua>. (дата звернення: 25.05.2024).

29. Коробов М.Я. Фінансово-економічний аналіз діяльності підприємств. К.: Знання, 2010. 378 с.

30. Костіна Н.І., Алексєєв А. А., Василик О. Д. Фінанси: системи моделей і прогнозів: Навч. посібник. К.: Четверта хвиля, 1998. 304 с.

31. Кулявець В.О. Прогнозування соціально-економічних процесів. Київ: Вид-во Кондор, 2012. 194 с.

32. Лисогор В.М., Яремко С.А., Ольшевська О.В. Застосування методів прогнозування в процесі моделювання економічної діяльності підприємства. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2011, № 2. С. 20-37.

33. Лойко В.В. Несенюк Є.С. Шляхи збільшення обсягу прибутку та підвищення дієвості управління прибутком промислового підприємства в сучасних умовах господарювання. *Міжнародний науковий вісник*. 2015. №7. С. 122-126.

34. Лукашин Ю.П. Адаптивні методи короткострокового прогнозування часових рядів: навч. посіб. Київ: Талком, 2003. 416 с.

35. Наконечний С.І., Терещенко Т.О., Романюк Т.П. Економетрія: підручник 3-те вид., доп. та перероб. К.: КНЕУ, 2004. 520 с.

36. Немчинов В.С. Економіко-математичні методи та моделі. К.: Дельта, 1962. 410 с.

37. Пономаренко В.С., Пушкар О.І., Тридід О.М. Стратегічне управління розвитком підприємства: навч. посіб. Харків: ХДЕУ, 2002. 640 с.

38. Пономаренко В.С., Тридід О.М., Кизим М.О. Стратегія розвитку підприємства в умовах кризи: Монографія. Харків: ІНЖЕК, 2003. 328 с.

39. Присенко Г.В., Равіков Є.І. Прогнозування соціально-економічних

процесів: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2010. 378 с.

40. Редченко К.І. Стратегічний аналіз в бізнесі. Львів : «Новий світ 2000», 2009. С. 142-148.

41. Росохата А.С. Аналіз теоретичних основ наукового прогнозування на засадах маркетингу. *Маркетинг і менеджмент інновацій*, 2012, № 2. С. 45-67.

42. Савчук В.К. Аналіз господарської діяльності сільськогосподарських підприємств. К.: Урожай, 1995. 328 с.

43. Салига, С.Я., Дацій Н.В., Корецька С.О. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2013. 210 с.

44. Скрильник І.І. Прогнозування економічних процесів: навчальний посібник. Полтава: ПолтНТУ, 2018. 224 с.

45. Скрильник І.І., Власенко Н.С. Побудова прогнозної моделі чистого доходу підприємства сфери обслуговування в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Економіка і менеджмент*. №15. Одеса, 2016 С. 155-160.

46. Скрильник І.І., Окань Р.М. Прогнозування чистого доходу агрофірми "Урожай" на основі адаптивних моделей. *Економіка і регіон*. 2013. № 4. С. 166-173.

47. Сутність прогнозування і планування на підприємстві. URL: <https://subject.com.ua/economic/business/108.html> (Дата звернення: 24.05.2024)

48. Трегобчук В. Інноваційно-інвестиційний розвиток національного АПК: проблеми, напрями і механізми. К.: Інститут економіки НАН України, 2003. С.235-237

49. Харченко Ю.А. Оптимізаційні методи та моделі: навч. посіб. Полтава: ПолтНТУ, 2014. 138 с.

50. Цал-Цалко Ю.С. Бухгалтерський звіт підприємства та його аналіз. Житомир.: Вид-во ЖІТІ, 2008. 200 с.

51. Чижевська М.Б. Шевченко О.М. Методичні вказівки до підготовки кваліфікаційної роботи зі спеціальності 051 "Економіка" освітньої програми «Економічна кібернетика та аналітична економіка» освітнього ступеня «бакалавр». Полтава: Національний університет ім. Юрія Кондратюка», 2022. 39 с.

52. Ширягіна О.Є. Автоматизація моделей прогнозування прибутку.
Актуальні проблеми економіки. 2009. № 11. С. 251-263.

ДОДАТКИ